

ISSN :1302-2040

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU
ATATURK UNIVERSITY DEPARTMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT SCIENCES

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

Editör
Editor Chief
Prof.Dr. M. Sait KELEŞ

Editör Yardımcısı
Editor Associate

Yrd.Doç.Dr. Ahmet ŞİRİNKAN
Yrd.Doç.Dr. Nurcan DEMİREL

Yayın Koordinatörü
Publishing Coordinator
Yrd.Doç.Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR

- ◆ 11-14 YAŞ ARASI SPOR YAPMAYAN ÇOCUKLARIN BAZI BİYOMOTOR ÖZELLİKLERİNİN
COMPARISON OF SOME BIOMOTORIC CHARACTERISTICS OF THE 11-14 AGE CHILDREN
WHO DO NOT ACTIVELY PARTICIPATED IN SPORTS
Arslan KALKAVAN, Aydın ŞENTÜRK, Halit HARMANCI, Oğuzhan YÜKSEL
- ◆ YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞININ SPOR YÖNETİMİNE UYGULANABİLİRLİĞİNİN SPOR
YÖNETİCİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
THE EVALUATION OF THE APPLICABILITY OF NEW PUBLIC ADMINISTRATION'S ON
SPORTS MANAGEMENT BY SPORT MANAGERS
İrem KAVASOĞLU, İ. Fatih YENEL
- ◆ MASA TENİSİ SPORCULARIN VE MASA TENİSİ YAPMAYANLARIN GÖZ HAREKETİ
VERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
COMPARISON OF EYE MOVEMENT PARAMETERS OF TABLE – TENNIS PLAYERS WITH
NON-ATHLETES
BEHDARİ Reza, AHADİ Mehran, ERDAL Zorba
- ◆ HENTBOL OYUNCULARINDA MASAJ UYGULAMASININ LAKTAT ELİMİNASYONU ÜZERİNE
ETKİSİ
THE EFFECT OF MASSAGE IMPLEMENTATION ON LACTATE ELIMINATION IN HANDBALL
PLAYERS
Mesut ÖZTÜRK, İlhan TOKSÖZ, Cem KURT
- ◆ ERZURUM'DA DÜZENLENEN 25. DÜNYA ÜNİVERSİTELER KIŞ OYUNLARINDA SUNULAN
ENGELLİ SEYİRCİ HİZMETLERİ KALİTESİNİN İNCELENMESİ
AN INVESTIGATION INTO THE QUALITY OF DISABLED SERVICES PROVIDED IN 25TH
WINTER UNIVERSIADE IN ERZURUM
Orcan MIZRAK, Dursun KATKAT, M. Sait KELEŞ,
M. Alparslan KURUDİREK
- ◆ ÜNİVERSİTELER ARASI SALON FUTBOL TURNUVASINA KATILAN SPORCULARDA BENLİK
SAYGISI VE ÖFKE DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
THE RELATIONSHIP BETWEEN LEVELS OF SELF-ESTEEM AND ANGER IN ATHLETES
PARTICIPATING INTERCOLLEGIATE FUTSAL TOURNAMENT
Recep CENGİZ, Hakan SUNAY

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

CİLT / VOLUME: 15

SAYI NUMBER: 2

YIL / YEAR: 2013

ISSN:1302-2040

EDİTÖR/EDITOR

Dr.M.Sait KELEŞ, Erzurum

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSOCIATE EDITOR

Dr. Ahmet ŞİRİNKAN, Erzurum

Dr. Nurcan DEMİREL, Erzurum

YAYIN KOORDİNATÖRÜ/PUBLISHING COORDINATOR

Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR, Erzurum

İNGİLİZCE DANIŞMANLARI/ENGLISH CONSULTANTS

Dr. Mustafa GÜL, Erzurum

Dr. Sedat AKAR, Erzurum

Dr. Bülent GÜRBÜZ, Kırıkkale

İSTATİSTİK DANIŞMANLARI/STATISTICAL CONSULTANTS

Dr. Başaran GENÇDOĞAN, Erzurum

Dr. Meltem Alkan MELİKOĞLU, Erzurum

BİLİMSEL DANIŞMA KURULU / EDITORIAL BOARD

Dr. Caner AÇIKADA, Ankara
Dr. Fatih AKÇAY, Erzurum
Dr. Gül BALTACI, Ankara
Dr. Şenol DANE, Ankara
Dr. Gazanfer DOĞU, Bolu
Dr. Güner EKENCİ, Ankara
Dr. Mehmet GÜNAY, Ankara
Dr. Özbay GÜVEN, Ankara
Dr. Arslan KALKAVAN, Kütahya
Dr. Suat KARAKÜÇÜK, Ankara
Dr. Ahmet KIZILTUNÇ, Erzurum
Dr. Osman İMAMOĞLU, Samsun
Dr. Feza KORKUSUZ, Ankara
Dr. Kazım ŞENEL, Erzurum
Dr. Ömer ŞENEL, Ankara
Dr. Kemal TAMER, Ankara
Dr. Azmi YETİM, Ankara
Dr. İbrahim YILDIRAN, Ankara
Dr. Mehmet Akif ZİYAGİL, Amasya
Dr. Erdal ZORBA, Ankara
Dr. Hülya AŞÇI, Ankara
Dr. Akın ERDAL, Erzurum
Dr. İlhami GÜLÇİN, Erzurum
Dr. Recep GÜRSOY, Erzurum
Dr. Nevin Atalay GÜZEL, Ankara
Dr. Ayşe Kin İŞLER, Ankara
Dr. Saliha KARATAY, Erzurum
Dr. Kadir YILDIRIM, Erzurum
Dr. Sema ALAY, Ankara
Dr. Velittin BALCI, Ankara

Dr. Şebnem CENGİZ, Şanlıurfa
Dr. İbrahim CİCİOĞLU, Ankara
Dr. Zafer ÇİMEN, Ankara
Dr. Erkan ÇALIŞKAN, Erzurum
Dr. Hüseyin EROĞLU, Erzurum
Dr. Zinnur GEREK, Erzurum
Dr. Murat KALDIRIMCI, Erzurum
Dr. Dursun KATKAT, Erzurum
Dr. Necip Fazıl KİŞHALI, Erzurum
Dr. Hakan SUNAY, Ankara
Dr. İlhan ŞEN, Erzurum
Dr. Mehmet TUNÇKOL, Tokat
Dr. Fatih YENEL, Ankara
Dr. Ümit KARLI, Bolu
Dr. H.Alper GÜNGÖRMÜŞ, Ağrı
Dr. Önder ŞEMŞEK, Bolu
Dr. Sümmani EKİCİ, Muğla
Dr. Latif AYDOS, Ankara
Dr. Yunus ÖZTAŞYONAR, Erzurum
Dr. Fatih KIYICI, Erzurum
Dr. Arzu GÜLBAHÇE, Erzurum
Dr. A.Haktan SİVRİKAYA, Balıkesir
Dr. Murat TAŞ, Ağrı
Dr. Nurcan DEMİREL, Erzurum
Dr. Murat AKYÜZ, Ağrı
Dr. S. Erim ERHAN, Erzurum
Dr. Deniz EKİNCİ, Samsun
Dr. Orcan MIZRAK, Erzurum
Dr. Mustafa Yaşar ŞAHİN, Ankara
Dr. Recep CENGİZ, Şanlıurfa

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

Amaç ve Kapsam

Beden eğitimi ve spor bilimleri dergisinin temel hedefi uluslar arası düzeyde nitelikli, sürekli ve beden eğitimi ve spor alanında periyodik olarak bilimsel açıdan en üst düzeyde orijinal araştırmaları yayınlamaktır. Bununla beraber spor bilimleri ile ilgili temel yenilikleri kapsayan derleme yazıları, olgu sunumları, beden eğitimi ve spor camiasının konular hakkındaki deneyimlerini ve eleştirilerini içeren mektuplar ile güncel mesleki konular da yayınlanır.

Yayın Periyodu

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nun süreli yayın organı olup, bağımsız ve önyargısız hakemlik ilkesine dayanan bilimsel içerikli, yayın dili Türkçe olan, ulusal, periyodik bir dergidir. Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarında olmak üzere yılda 4 kez yayınlanır.

Abone işlemleri

Dergiye abone olmak isteyen kişiler Beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi iletişim adresine başvurmalıdır.

Reklam işlemleri

Dergiye reklam vermek isteyen tüm kişi ve kurumların dergi iletişim adresine başvurmaları gerekmektedir

Yazarlara bilgi

Yazarlara bilgi, dergi sayfalarında ve www.atabesbd@atauni.edu.tr web sayfasında yayınlanmaktadır.

Yayın hakkı

Atatürk beden eğitimi ve spor bilimler dergisinde yayınlanan yazı, resim, şekil ve tablolar yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen herhangi bir nedenle basılamaz, çoğaltılamaz. Referans göstermek kaydıyla özetleme ve alıntı yapılabilir. Dergide yayınlanan yazı, şekil ve resimlerden yazarları, ilan ve reklamlardan firmaları sorumludur.

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (atabesbd)

Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

25240 ERZURUM/ TÜRKİYE

Tel:(0442) 2312234 • Faks:(0442) 2360985

e-posta: atabesbd@atauni.edu.tr

Dizgi, Baskı

Mega ofset, Erzurum

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Journal of Physical Education and Sport Sciences

YAZARLARA BİLGİ

Yayın Kuralları

Atatürk Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisine gönderilen yazılar, yayın ve bilim kurulu üyeleri tarafından kapsam ve düzen açısından uygun görülmelidir. Yayın kurulu yayın koşullarına uymayan yazıları yayınlamamak, düzeltmek üzere yazarına geri göndermek ve biçimce düzenlemek yetkisine sahiptir. Yazının özüne dokunmadan her türlü düzeltme ve kısaltmalar yapılabilir. Yayınlanmak üzere dergiye gönderildikten sonra yazarlardan hiçbiri, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar listesinden silinemez ve hiçbir isim yazar olarak eklenemez veya yazar sırası değiştirilemez. Tüm yazılar editör ve ilgili editör yardımcısı ile en az iki danışman hakem tarafından incelenir. Editör ofisi gerek gördüğünde makaleyi üçüncü bir hakeme gönderebilir.

Dergide basılacak yazılar başka herhangi bir yerde yayınlanmamış olmalıdır. Bilimsel toplantılarda tebliğ edilen çalışmalarda bilimsel toplantının yeri ve tarihi belirtilmelidir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazara ait olup yazıların içeriğinden ve kaynakların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Eğer makalede daha önce yayınlamış; alıntı yazı, tablo, resim vb. varsa makale sahibi yayın hakkı sahibi ve yazarlardan yazılı izin almak ve bunu belirtmek durumundadır. Yayına kabul edilmeyen makale, resim ve fotoğraflar eğer özel olarak yazarlar tarafından geri istendiği belirtilmemiş ise yazarlara geri gönderilmez.

Yazım Kuralları

1. Yazım PC uyumlu bilgisayarda Microsoft Word Windows programı ile Arial veya Times New Roman karakteriyle yazılmalı, A4 sayfa büyüklüğünde beyaz kağıda ve kâğıdın tek yüzüne kâğıdın sol kenarında 2,5, sağ kenarında 2,5, üst ve alt kenarlarında 2,5'er cm. boşluk bırakılacak şekilde yazılmalıdır. Tümünde harf büyüklüğü 12 punto olmalıdır. Ancak, çalışmanın adı 14 punto ve boldlanmış olmalı, metinde yer alan tablolarda tek sayfaya sığdırılması istendiğinde 8 veya 9 punto harfler kullanılabilir.
2. Ana yazımda 1.5 tam satır aralığı kullanılmalıdır. Şekillerin ve çizelgelerin açıklamaları ile alıntılar ve dip notların yazımında ise 1 satır aralık kullanılmalıdır. Özet, Abstract, Şekiller, Tablolar, Kısaltmalar Dizini ve Kaynaklar gibi, ana başlıklar, bölüm başlıkları ve alt bölüm başlıkları ile bunları izleyen ilk paragraf arasında kullanılan aralığa göre bir aralık; bir alt bölümün son satırı ile bir sonraki alt bölüm başlığı arasında da kullanılan aralığa göre bir aralık boşluk bırakılmalıdır. Metin içerisinde yer alan paragraflar arasında ilave aralık bırakılmamalıdır.
3. Makale kolay anlaşılır bir Türkçe ve yazım kurallarına uygun bir dille yazılmalıdır. Yazım kurallarında imla bakımından Türk Dil Kurumu'nun çıkardığı imla Kılavuzuna uyulması gerekmektedir. Anlatım üçüncü şahıs ağzından yapılmalı, kısa ve öz cümleler kullanılmalıdır. Yazımda virgül ve noktadan sonra, bir karakter boşluk bırakılmalıdır.
4. Araştırma yazıları sıra ile şu bölümlerden oluşmalıdır: Kapak başlığı, Türkçe başlık, Türkçe özet, anahtar kelimeler, İngilizce özet (konunun başlığı ile birlikte), key words, giriş, materyal ve metod, bulgular, tartışma, sonuç ve kaynaklar. Derleme ve olgu sunumları ise; kapak başlığı, Türkçe özet, anahtar kelimeler, İngilizce özet (İngilizce konu başlığı ile) ve key words sırası ile başlamalıdır. Kapak başlığı dışında isim ve kurum belirtilmemelidir. Türkçe özet bölümü azami 200 kelimedenden oluşmalıdır. İngilizce özet ise Türkçe özete denk olmalıdır.
5. **Kapak Başlığı:** Makalenin başlığı (Türkçe ve İngilizce), tüm yazarların ad ve soyadları, akademik ünvanları, bağlı oldukları kurumları, iş telefonu-GSM, e-posta ve yazışma adresleri, belirtilmelidir. Makale daha önce tebliğ edilmişse tebliğ yeri ve tarihi belirtilmelidir.

6. Araştırma yazıları ve derlemeler 10 sayfayı, olgu sunumları ise 5 sayfayı geçmemelidir.
7. Tüm tablolar grafikler veya şekiller yazının içinde yerleştirilmiş halde gönderilmemeli, her biri ayrı sayfaya basılmış şekilde gönderilmelidir. Her birine metinde geçiş sırasına göre numara verilmeli ve kısa birer başlık yazılmalıdır. Tablo, şekil ve grafiklerin yazıda nerede geçtiği belirtilmelidir. Kullanılan kısaltmalar alt kısımda mutlaka açıklanmalıdır. Özellikle tablolar metni açıklayıcı ve kolay anlaşılır hale getirme amacı ile hazırlanmalı ve metnin tekrarı olmamalıdır. Başka bir yayından alıntı yapılıyorsa yazılı baskı izni birlikte gönderilmelidir.
8. Kaynaklar listesi makale metninin sonunda ayrı bir sayfaya yazılmalı, alfabetik sıraya göre düzenlenmelidir. Kaynaklar metinde, soy isim ve tarih belirterek parantez içerisinde olmalıdır. (Örnek, (Siktar, 2012), (Baldwin ve Caldwell, 2003), (Martin ve ark., 1995).. Henüz yayınlanmamış veriler ve çalışmalar kaynaklar bölümünde yer almamalıdır. Bunlara metin içerisinde (isim(ler), yayınlanmamış veri, tarih) şeklinde yer verilmelidir. Kaynaklarda yazar sayısının 6 veya daha az olması durumunda tüm yazarların isimleri yazılmalıdır. Yazar sayısının altıdan fazla olması durumunda ise ilk altı yazarın ismi yazılmalı, sonrasında Türkçe makalelerde “ve ark.”, İngilizce makalelerde ise “et al.” ilave edilmelidir. Yazar isimlerinden sonra kaynak gösterilen yazının tam başlığı, dergi adı, yıl, cilt ve sayfa numaraları yazılmalıdır. Kaynaklar şu şekilde düzenlenmelidir:
  - a. Dergiler için;
Brocq O, Breuil V, Agopian V, Grisot C, Flory P, Bernard-Pomier G et al. Reactive arthritis induced by strongyloides stercoralis. Rev Rhum Engl Ed,1996;63:217-19.
  - b. Kitaplar için;
Ergen E. Egzersiz Fizyolojisi. Ankara: Nobel yayınevi, 2002:35-46.
  - c. Kitap bölümü için;
Zvaifler NJ, Antimalarials. In: Mc Carty DJ, ed(s). Arthritis and Allied Conditions. Philadelphia: Lea and Febiger, 1985: 497-501.
  - d. Tez için;
Kaplan SI. Post-hospital home health care: the elderly access and utilization (thesis). St. Louis (MO): Washington Univ; 1995.
9. Çalışma; 3 bilgisayar çıktısı (biri isimli, diğer ikisi isimsiz olacak şekilde) ve 8 gönderimlik posta ederi kadar pul ile birlikte gönderilmelidir.
10. Hakemlerden gelmiş, düzeltme için geri gönderilen ve kabul edilen makaleler düzeltmeleri yapıldıktan ve CD ye kopyalandıktan sonra dergimize gönderilmelidir.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

TELİF HAKKI DEVİR FORMU FORM FOR COPYRIGHT

...../...../20

MakaleBaşlığı:

.....
.....
.....

Sayın Editör,

Yayınlanması dileğiyle Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi'ne gönderdiğimiz yukarıdaki başlığı verilen makalenin yazarları olarak;

Bu çalışmanın:

1. Bilimsel ve etik sorumluluğunun bize ait olduğunu,
2. Daha önce yurtiçinde ve yurtdışında Türkçe veya yabancı bir dilde yayınlanmadığını,
3. Başka bir yayın organına yayınlanmak üzere gönderilmediğini,
4. Yayının kabulü halinde tüm yayın haklarının Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi'ne ait olduğunu kabul ve beyan ederiz.

Yazar(lar)

İmza

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

CİLT / VOLUME: 15

SAYI / NUMBER: 2

YIL / YEAR: 2013

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Sayfa No

Orjinal Makaleler / Original Articles

- 9-19 11-14 YAŞ ARASI SPOR YAPMAYAN ÇOCUKLARIN BAZI BİYOMOTOR ÖZELLİKLERİNİN CİNSİYET VE YAŞA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI
COMPARISON OF SOME BIYOMOTORIC CHARACTERISTICS OF THE 11-14 AGE CHILDREN WHO DO NOT ACTIVELY PARTICIPATED IN SPORTS
Arslan KALKAVAN, Aydın ŞENTÜRK, Halit HARMANCI, Oğuzhan YÜKSEL
- 21-35 YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞININ SPOR YÖNETİMİNE UYGULANABİLİRLİĞİNİN SPOR YÖNETİCİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
THE EVALUATION OF THE APPLICABILITY OF NEW PUBLIC ADMINISTRATION'S ON SPORTS MANAGEMENT BY SPORT MANAGERS
İrem KAVASOĞLU, İ. Fatih YENEL
- 37-44 MASA TENİSİ SPORCULARIN VE MASA TENİSİ YAPMAYANLARIN GÖZ HAREKETİ VERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
COMPARISON OF EYE MOVEMENT PARAMETERS OF TABLE – TENNIS PLAYERS WITH NON-ATHLETES
BEHDARİ Reza, AHADİ Mehran, ERDAL Zorba
- 45-52 HENTBOL OYUNCULARINDA MASAJ UYGULAMASININ LAKTAT ELİMİNASYONU ÜZERİNE ETKİSİ
THE EFFECT OF MASSAGE IMPLEMENTATION ON LACTATE ELIMINATION IN HANDBALL PLAYERS
Mesut ÖZTÜRK, İlhan TOKSÖZ, Cem KURT
- 53-61 ERZURUM'DA DÜZENLENEN 25. DÜNYA ÜNİVERSİTELER KİŞİ OYUNLARINDA SUNULAN ENGELLİ SEYİRCİ HİZMETLERİ KALİTESİNİN İNCELENMESİ
AN INVESTIGATION INTO THE QUALITY OF DISABLED SERVICES PROVIDED IN 25TH WINTER UNIVERSIADE IN ERZURUM
Orcan MIZRAK, Durşun KATKAT, M. Sait KELEŞ, M. Alparslan KÜRÜDİREK
- 63-73 ÜNİVERSİTELER ARASI SALON FUTBOL TURNUVASINA KATILAN SPORCULARDA BENLİK SAYGISI VE ÖFKE DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
THE RELATIONSHIP BETWEEN LEVELS OF SELF-ESTEEM AND ANGER IN ATHLETES PARTICIPATING INTERCOLLEGIATE FUTSAL TOURNAMENT
Recep CENGİZ, Hakan SUNAY

11-14 YAŞ ARASI SPOR YAPMAYAN ÇOCUKLARIN BAZI BİYOMOTOR ÖZELLİKLERİNİN CİNSİYET VE YAŞA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Arslan KALKAVAN¹, Aydın ŞENTÜRK¹, Halit HARMANCI¹, Oğuzhan YÜKSEL¹

¹Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; 11-14 yaşları arasındaki spor yapmayan çocukların bazı biyomotor özelliklerinin yaş ve cinsiyete göre karşılaştırılmasıdır.

Çalışmaya 11-14 yaşları arasında spor yapmayan (Erkekler için yaş: 12,8 yıl, boy: 158,1 cm, vücut ağırlığı: 50,2 kg olarak; Bayanlar için yaş: 12,7 yıl, boy: 155,6 cm, vücut ağırlığı: 48,7 kg) 280 erkek ve 221 bayan gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmaya katılan deneklerin el pençe kuvveti, bacak kuvveti, dikey sıçrama yüksekliği ve durarak uzun atlama değerleri arasındaki farkın cinsiyete göre anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplarda t testi, yaş değişkenine göre anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır.

Test sonuçları çalışmaya katılan erkek çocukların sağ el pençe, sol el pençe, bacak kuvveti, dikey sıçrama ve durarak uzun atlama değerlerinin bayan öğrencilerinkinden anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermiştir ($p<0,05$). Deneklerin yaş değişkenine göre boy, sağ el pençe kuvveti, sol el pençe kuvveti ve durarak uzun atlama değerleri arasında anlamlı fark gözlemlenmiştir ($p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: Biyomotor Özellikler, Yaş, Cinsiyet.

COMPARISON OF SOME BIOMOTORIC CHARACTERISTICS OF THE 11-14 AGE CHILDREN WHO DO NOT ACTIVELY PARTICIPATED IN SPORTS

ABSTRACT

The purpose of this study was to compare some biyomotoric characteristics of the 11-14 age children who do not actively participated in sports.

280 boys and 221 girls (Boys; age: 12,8 years, height: 158,1 cm, weight: 50,2 kg and Girls; age: 12,7 years, height: 155,6 cm, weight: 48,7 kg) volunteered to participate in this study. Right hand grip, left hand grip, leg strength, vertical jump height and standing long jump height of the children were measured.

Independent sample t test was used to compare right hand grip, left hand grip, leg strength, vertical jump height and standing long jump height of the the boys and girls. One way ANOVA was conducted to evaluate the effects of age groups.

Test results show that right hand grip, left hand grip, leg strength, vertical jump height and standing long jump height of the boys significantly higher than girls ($p<0,05$). There were significant differences found for height, right hand grip, left hand grip and standing long jump height between age groups ($p<0,05$).

Key Words: Biyomotoric Characteristics, Age, Gender.

GİRİŞ

Gelişim insanın beden yapısı, duygusal zihinsel özellikleri bakımından düzenli bir biçimde büyümesi değişmesi ve istenilen görevleri yapabilecek düzeye gelmesidir. Gelişim yaşamın başlangıcından ölümüne kadar insan organizmasında oluşan değişiklikler olarak tanımlanır. İnsanlarda gelişim dönemleri içerisinde vücut yapısı ve fonksiyonlarının ifadesi olan postürün ve biyomotor özelliklerin değişim gösterdiği bilinmektedir. Motor gelişim, fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın isteğe bağlı hareketlilik kazanmasıdır. “Motor” terimi hareketi etkileyen, yaş, cinsiyet gibi biyolojik kuvvet, denge, hız esneklik ve dayanıklılık gibi mekanik faktörlerin önemini belirtmek için kullanılır. Motor gelişim, çevresel farkındalık, iskelet yapı, vücut oranı, enerji seviyeleri ve kas gücü çocuklarda yetişkine 7-9 yaşları arasında benzemeye başlar (1). Çocuğun motor gelişimi sinir kas sistemi açısından incelendiğinde, motor davranışların koordineli ancak karmaşık bir şekilde ilerlediği ve olgunlaşma ile ilgili olduğu görülmektedir. Çocukların ilköğretime başladıkları 6-12 yaş döneminin en tipik özelliği, duyu ve motor sisteminin daha büyük organizasyona

doğru ilerlemesi, boy ve ağırlıktaki artışın sabit ve yavaş olmasıdır. Bu dönem erkeklerde 13 yaş kızlarda 12 yaş dolaylarında meydana gelen ergenlik büyümesine kadar devam eder. Kız çocukları yaklaşık 9 erkek çocukları ortalama 11 yaşlarına geldiklerinde hızlı büyüme evreleri başlamaktadır. Bu süreç kız çocuklarında 11 erkek çocuklarında yaklaşık olarak 14 yaşına kadar sürebilmektedir (2).

Kuvvet, bir kas veya kas grubunun bir birim kasılmasında ürettiği kuvvet miktarıdır. Kas kuvveti eklemlerin dengeli çalışması verimli hareket edebilme ve yaralanma riskinin azaltılması açısından önem taşır (3). Kasın veya kas grubunun anatomik alanı, fibril tipi, dağılımı ve kasılma kabiliyeti olmayan yapıların miktarından etkilenen kasa özgü gerilme kabiliyeti, aktive olabilen motor ünite sayısı ve mekanik faktörler kas kuvvetinde farklılıklara neden olurlar (4). Meusel’e göre; kuvvet insanın temel özelliği olup, bunun yardımıyla bir kütleyi hareket ettirir, bir direnci aşar ya da ona kas gücü ile karşı koyar (5). Çocuk ve gençlerde kas kuvvetinin yaşla birlikte belirgin bir şekilde arttığı ve en büyük gelişmenin ergenlik döneminde gözlemlendiği vurgulanmıştır. 13-14 yaşlarına kadar kilolarının ve kuvvetlerinin pratik olarak

aynı olmasına rağmen kız çocuklarında kuvvet oranı 17 yaşına gelinceye kadar 1/4 oranında artar bu oran erkeklerde ise 2/3 tür (6).

Sıçrama kuvveti sporcunun mümkün olduğu kadar uzağa (yatay) ve yükseğe (dikey) sıçraması olarak tanımlanabilir. Sıçrama kuvveti kombine bir yetenektir ve bacak kaslarının patlayıcı kuvvetine, sıçramaya katılan kasların esnekliğine ve sıçrama tekniğine bağlıdır (7).

İnsanın temel biyometrik özellikleri, kişinin bedeni güç, yeteneği ve karmaşık niteliklerinin toplamıdır. Kuvvet, sürat, dayanıklılık, hareketlilik, esneklik ve koordinasyon olarak hareketleri uygulama yeteneğidir. Organizmanın uyum yeteneğine ve verimlilik derecesine göre değişirler. Bu özellikler özde vardır, öğrenilmez ancak, çeşitli çalışmalarla geliştirilebilir (8).

Literatürdeki bu bilgilere dayanılarak çocukların motorik özelliklerinin spor branşlarına katılmalarında etkili olduğu görülmektedir. Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı, 11-14 yaş arası sedanter çocukların sağ pençe kuvveti, sol pençe kuvveti, ayak kuvveti, dikey sıçrama yaparak uzun atlama

özelliklerinin cinsiyete ve yaşa göre karşılaştırılmasıdır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Çalışmaya 11-14 yaşları arasında spor yapmayan (Erkekler için yaş: 12,8 yıl, boy: 158,1 cm, vücut ağırlığı: 50,2 kg olarak; Bayanlar için yaş: 12,7 yıl, boy: 155,6 cm, vücut ağırlığı: 48,7 kg) 280 erkek ve 221 bayan gönüllü olarak katılmıştır.

Veri Toplama Araçları:

Deneklerin vücut ağırlığı ölçümleri hassaslık derecesi 0,01 kg olan tefal marka baskülle, boy uzunlukları ± 0.1 mm hassaslıkla ölçüm yapan sabit stadiometre kullanılarak ölçülmüştür (Holtain Ltd, UK).

Sporculara Uygulanan Fiziksel Testler: Sağ ve sol elin maksimal el pençe kuvvetini belirleyebilmek için Takei marka el dinamometresi kullanılmıştır. Pençe kuvveti ayakta kol gergin kolun vücutla 15 derecelik bir açı yapacak şekilde yan tarafta iken, önce sağ elden başlayıp, maksimum pençe kuvveti ölçülmüştür. Her bir test ölçümü 3 kez yapılmış olup, her deneme arasında 30 sn dinlenme verilmiştir. Üç ölçüm arasından en yüksek değer ölçüm sonucu olarak kaydedilmiştir.

İzometrik bacak kuvvetini belirlemek için Takei marka bacak

dinamometresi kullanılmıştır. Denekler dizler hafif bükük durumda dinamometre sehпасının üzerine ayaklarını yerleştirdikten sonra, sırt ve baş dik olacak şekilde zincire bağlı olan barı pelvis kemiği hizasında tutması sağlanmıştır. Denekler barı maksimum kuvvet uygulaması ile çekmişlerdir. Her bir test ölçümü 3 kez yapılmış olup, her deneme arasında 30 sn. dinlenme verilmiştir. Üç ölçüm arasından en yüksek değer ölçüm sonucu olarak kaydedilmiştir.

Maksimal dikey sıçrama mesafesini ölçmek için Sargeant Jump testi kullanılmıştır. Test uygulanırken aletin kemeri deneğin beline bağlanıp denek bacaklar dizden bükük kollar salınır şekilde, kollardan kuvvet alınarak en yükseğe sıçramaları istenmiştir. Bu test 3 kez yapılmış olup her deneme arasında 30 sn. dinlenme verilmiştir. Üç ölçüm arasından en yüksek değer ölçüm sonucu olarak kaydedilmiştir.

En iyi durarak uzun atlama mesafesini ölçmek için şerit metre kullanılmıştır. Test uygulanırken dizler bükülü ayaklar birleşik ve aynı hizada kollar salınmış çift ayak ileriye doğru en uzağa sıçramaları istenmiştir. Bu test 3 kez yapılmış olup her deneme arasında 30 sn.

dinlenme verilmiştir. Üç ölçüm arasından en yükseği dikkate alınmıştır.

Verilerin Analizi: Tüm değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (SS) şeklinde hesaplanarak tablo içerisinde ($X \pm SS$) şeklinde verilmiştir. Çalışmaya katılan deneklerin el pençe kuvveti, bacak kuvveti, dikey sıçrama yüksekliği ve durarak uzun atlama değerleri arasındaki farkın cinsiyete göre anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplarda t testi, yaş değişkenine göre anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Tüm istatistik işlemleri Windows için SPSS 15 istatistik paket programında yapılmış ve yanılma düzeyi olarak $p < 0,05$ kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan deneklerin fiziksel özellikleri tablo 1'de gösterilmiştir. Erkeklerin yaş ortalaması 12,8 yıl, boy ortalaması 158,1 cm, vücut ağırlığı ortalaması 50,2 kg olarak; bayanların yaş ortalaması 12,7 yıl, boy ortalaması 155,6 cm, vücut ağırlığı ortalaması 48,7 kg olarak bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1: Çalışmaya katılan deneklerin fiziksel özellikleri.

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	Erkek	280	12,8	1,02
	Kız	221	12,7	1,01
Boy	Erkek	280	158,1	9,6
	Kız	221	155,6	7,6
Kilo	Erkek	280	50,2	12,3
	Kız	221	48,7	12,1

Çalışmaya katılan erkek ve bayanların el pençe kuvveti, bacak kuvveti, dikey sıçrama yüksekliği ve durarak uzun atlama değerleri arasındaki farkın anlamlı

olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde t testi uygulandı.

Tablo 2: Çalışmaya katılan deneklerin cinsiyetine göre biyomotorik özellikleri.

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ortalama	S.S.	t
Boy (cm)	Erkek	280	158,1	9,6	3,189*
	Kız	221	155,6	7,6	
Kilo (kg)	Erkek	280	50,2	12,3	1,373
	Kız	221	48,75	12,1	
Sağ pençe kuvveti (kg)	Erkek	280	22,1	6,6	6,387*
	Kız	221	18,6	4,9	
Sol pençe kuvveti (kg)	Erkek	280	21,9	6,7	6,943*
	Kız	221	18,2	4,7	
Bacak kuvveti (kg)	Erkek	280	66,9	22,8	11,287*
	Kız	221	46,7	15,3	
Dikey sıçrama (cm)	Erkek	280	36,1	8,9	9,157*
	Kız	221	29,4	7,1	
Durarak uzun atlama (cm)	Erkek	280	174,6	27,7	10,536*
	Kız	221	149,9	23,5	

P<0,05*

Test sonuçları çalışmaya katılan erkek çocukların boy, sağ el pençe, sol el pençe, bacak kuvveti, dikey sıçrama ve durarak uzun atlama değerlerinin bayan öğrencilerinkinden anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermiştir (p<0,05) (Tablo 2).

Çalışmaya katılan deneklerin yaş değişkenine göre fiziksel ve biyomotorik özellikleri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için $\alpha=0.05$ düzeyinde tek yönlü ANOVA testi uygulandı. Varyans analizi sonucunda fark bulunduğu, farkın hangi yaş grubundan kaynaklandığını tespit etmek için tukey testi kullanılmıştır.

Tablo 3: Çalışmaya katılan deneklerin yaş değişkenine göre fiziksel ve biyomorik özellikleri.

Değişkenler	Yaş	Ortalama	SS	F
Boy (cm)	11	155,72	8,28	3,768*
	12	155,89	7,40	
	13	157,11	8,70	
	14	158,83	9,79	
Kilo (kg)	11	48,24	10,57	1,981
	12	48,05	11,28	
	13	50,84	15,13	
	14	50,75	11,46	
Sağ pençe kuvveti (kg)	11	19,75	4,66	2,857*
	12	19,74	6,07	
	13	20,79	6,83	
	14	21,60	6,49	
Sol pençe kuvveti (kg)	11	19,34	4,48	4,916*
	12	19,15	5,73	
	13	20,41	6,97	
	14	21,63	6,38	
Bacak kuvveti (kg)	11	54,81	16,55	1,038
	12	56,52	21,93	
	13	58,72	23,71	
	14	59,84	23,10	
Dikey sıçrama (cm)	11	31,73	8,25	2,442
	12	34,10	7,87	
	13	33,24	8,41	
	14	34,22	9,75	
Durarak uzun atlama (cm)	11	158,35	26,25	5,041*
	12	162,94	24,66	
	13	162,12	32,23	
	14	170,46	28,66	

P<0,05*

Test sonuçları çalışmaya katılan deneklerin yaş değişkenine göre boy, sağ el pençe kuvveti, sol el pençe kuvveti, durarak uzun atlama değerleri arasında farkın anlamlı olduğunu göstermiştir ($p<0,05$) (Tablo 3).

Tukey testi sonucunda; 14 yaş grubu deneklerin boy uzunluğu ve durarak

uzun atlama değerlerinin 11 yaş grubundan, 14 yaş grubu deneklerin sağ el pençe kuvvet ve sol el pençe kuvvet değerlerinin ise 12 yaş grubundan anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmaya Kütahya ili İlköğretim Okulunda okuyan ve spor yapmayan 280 erkek, 221 kız öğrenci katılmış olup, erkek öğrencilerin boy uzunluğu ortalaması ($158,1 \pm 9,6$ cm), vücut ağırlığı ortalaması ($50,2 \pm 12,3$ kg), sağ el pençe kuvveti ortalaması ($22,1 \pm 6,6$ kg), sol el pençe kuvveti ortalaması ($21,9 \pm 6,7$ kg), bacak kuvveti ortalaması ($69,9 \pm 22,8$ kg), dikey sıçrama yüksekliği ortalaması ($36,1 \pm 8,9$ cm) ve durarak uzun atlama mesafesi ($174,6 \pm 27,7$ cm) olarak, kız öğrencilerin boy uzunluğu ortalaması ($155,6 \pm 7,6$ cm), vücut ağırlığı ortalaması ($48,7 \pm 12,1$ kg), sağ el pençe kuvveti ortalaması ($18,6 \pm 4,9$ kg), sol el pençe kuvveti ortalaması ($18,2 \pm 4,7$ kg), bacak kuvveti ortalaması ($46,7 \pm 15,3$ kg), dikey sıçrama yüksekliği ortalaması ($29,4 \pm 7,7$ cm) ve durarak uzun atlama mesafesi ($149,9 \pm 23,5$ cm) olarak tespit edilmiştir.

Cinsiyete göre incelendiğinde; erkek öğrencilerin boy uzunluğu, sağ el pençe kuvveti, sol el pençe kuvveti, bacak kuvveti, dikey sıçrama yüksekliği ve durarak uzun atlama mesafesi kız çocukların değerlerinden anlamlı derecede yüksek bulunurken ($p < 0,05$), vücut ağırlığı bakımından iki grup arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Yaş değişkenine göre incelendiğinde ise; deneklerin boy

uzunluğu ($F=3,768$; $P < 0,05$), sağ el pençe kuvveti ($F=2,857$; $P < 0,05$), sol el pençe kuvveti ($F=4,916$; $P < 0,05$), durarak uzun atlama mesafesi ($F=5,041$; $P < 0,05$) değerleri arasında anlamlı farka rastlanırken, vücut ağırlığı ($F=1,981$; $P > 0,05$), bacak kuvveti ($F=1,038$; $P > 0,05$) ve dikey sıçrama yüksekliği ($F=2,442$; $P > 0,05$) değerleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Boy uzunluğu, sağ el pençe kuvveti, sol el pençe kuvveti ve durarak uzun atlama mesafesi bakımından farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için ikinci bir test olan TUKEY testi uygulanmıştır. Test sonuçları; 14 yaş grubu deneklerin boy uzunluğu ve durarak uzun atlama değerlerinin 11 yaş grubundan, 14 yaş grubu deneklerin sağ el pençe kuvvet ve sol el pençe kuvvet değerlerinin ise 12 yaş grubundan anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$).

Yüksel ve ark.⁹ Yaptıkları çalışmada erkeklerin sağ el kavrama kuvvetlerinin ($41,011 \pm 7,7735$ kg), kızların sağ el kavrama kuvvetinden ($22,800 \pm 3,86$ kg) daha fazla olduğunu saptamışlardır ($t.05$; $1,325$; $P < 0,01$). Yine yapılan aynı çalışmada erkeklerin sol el kavrama kuvvetlerinin ($38,344 \pm 6,6667$ kg), kızların sol el kavrama kuvvetinden ($22,113 \pm 2,8488$ kg) daha fazla olduğu saptanmıştır. ($t.0,5$; $7,016$; $P < 0,01$).

Yapılan bu araştırma bizim araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Fişekçioğlu ve ark.¹⁰ yaptığı çalışmada erkeklerin sağ el pençe kuvveti ortalamaları (19,31±5,72 kg) , kızların sağ el kavrama kuvvetinde (18,50±5.35 kg) aralarında farklı bir anlam bulunamamıştır (t=1,113, P<0,05). Bu farkın anlamlı bulunmasının nedeni denek sayısının az olmasına bağlanabilir.

Aslan¹¹ yapmış olduğu çalışmada erkeklerin bacak kuvveti ortalamalarının 110,76±23,34 kg, bayanlarda ise 58,14±14,59 kg olarak tespit etmiştir. Elde edilen verilere göre anlamlı bir fark bulunmuştur (t=19,23, P<0,005). Bu araştırma bizim çalışmamızla paralellik göstererek çalışmamızı desteklemektedir.

Yüksel ve ark.⁹ yaptıkları çalışmada erkek çocuklarının sıçrama derecelerini (46,778±6,8333 cm) kız çocuklarının sıçrama derecelerini (38,750±5,8002 cm) olarak saptamışlardır. Elde edilen veriler göre erkek ve kız öğrencilerin sıçrama dereceleri arasında anlamlı bir fark olduğunu gözlemlemişlerdir (t.05;0,008; P<0,05). Bu araştırma bizim araştırmamızla paralellik göstererek çalışmamızı desteklemektedir.

Kalkavan ve ark.¹² yaptıkları çalışmada kız ve erkek öğrenciler arasında

farkın önemli olmadığını gözlemlemişlerdir (F=0,222;P>0,005). Bunun nedeni ise iki yönlü ANOVA testinin uygulanmasıdır. Yapılan bu çalışma bizim çalışmamızı desteklememektedir.

Pekel¹³ yapmış olduğu çalışmada erkeklerin durarak uzun atlama ortalamalarını 181,2±16,2 cm kız çocuklarının ise 170,8±20,8 cm olarak tespit etmiştir. Elde edilen verilen sonucunda erkek ve kız çocuklarının durarak uzun atlama ortalamalarında anlamlı bir fark görülmüştür (t=2,76;P<0,01).

Zeybek¹⁴ yaptığı çalışmada erkeklerin durarak uzun atlama ortalamalarını (15,90) kızların durarak uzun atlama ortalamalarını ise (14,57) olarak tespit etmiştir. Elde edilen verilere göre erkek ve kız öğrencilerin değerleri arasında anlamlı bir fark gözlemlenememiştir (t.0,79;P>0,05). Bu araştırma yaptığımız çalışmayla paralellik göstermemektedir. Bunun sebebi ise çalışmanın yapıldığı grubun motorik gelişim özellikleri düzeyinin başlangıç seviyesinde olmasıdır.

Gürsoy¹⁵ ve arkadaşları yapmış oldukları çalışmada erkeklerin sağ el kavrama kuvvetlerinin (43,12 ±6,6 kg)

kızların sağ el kavrama kuvvetinden (28,73±4,74 kg) daha fazla olduğunu saptamışlardır (p<0,05). Yine yapılan aynı çalışmada erkeklerin sol el kavrama kuvvetlerinin (43,47±7,05 kg) kızların sol el kavrama kuvvetinden (26,33±4,59 kg) daha fazla olduğu saptanmıştır (p<0,05). Yapılan çalışmada erkeklerin bacak kuvvetlerinin (71,76±35,20kg) kızların bacak kuvvetlerinden (25,40±13,69 kg) fazla olduğunu saptamışlardır (p<0,05). Yapılan aynı çalışmada erkeklerin dikey sıçrama ortalamalarının (49,76±8,37 cm) kızların dikey sıçrama ortalamalarından (41,73±7,23 cm) fazla olduğunu saptamıştır (p<0,05). Yapılan bu araştırma bizim araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Yorulmaz¹⁶ yapmış olduğu çalışmada erkeklerin dikey sıçrama ortalamalarının (57,20±6,14 cm) kızların dikey sıçrama ortalamalarından (41,90±6,63 cm) daha fazla olduğunu tespit etmiştir (p<0,05). Aynı çalışmada erkeklerin durarak uzun atlama mesafelerinin (227,45±18,13 cm) kızların durarak uzun atlama mesafelerinden (189,15±20,9 cm) fazla olduğunu tespit etmiştir (p<0,05). Yapılan bu araştırma bizim araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Albayrak¹⁷ yapmış olduğu çalışmada erkek öğrencilerin dikey sıçrama ortalamalarının (63,66 cm) kız öğrencilerin dikey sıçrama ortalamalarından (53,60 cm) daha fazla olduğunu saptamıştır. Bu çalışma bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Tınazcı¹⁸ yapmış olduğu çalışmalarda erkeklerin sağ el kavrama ortalamalarının(17,90±2,74), kız öğrencilerin sağ el kavrama ortalamalarından (15,47±2,99) daha fazla olduğunu tespit etmişlerdir. (t.05; -2,130; P<0,05). Yapılan aynı çalışmada erkeklerin sol kavrama kuvvetlerinin (16,61±2,87), kız öğrencilerin sol kavrama kuvvetlerinden (14,32±2,66) daha fazla olduğunu saptamışlardır. (t.05; -2,015; P<0,05). Yapılan bu çalışma bizim çalışmamızı desteklemektedir.

Günay¹⁹ yapmış olduğu çalışmada kızların sağ el kavrama kuvvetlerinin (22,61±4,84), erkeklerin sağ el kavrama kuvvetlerinden (21,40±4,28) daha fazla olduğunu saptarken değerler arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı görülmüştür. Yapılan aynı çalışmada kızların sol el kavrama kuvvetlerinin (21,55±3,6) erkeklerin sol el kavrama kuvvetlerinden (20,91±2,76) daha fazla olduğunu saptarken değerleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Saygın²⁰ yapmış olduğu çalışmada erkeklerin bacak kuvvetlerinin (60,98±15,53), kızların bacak kuvvetlerinden (45,76±11,40) daha fazla olduğunu saptamıştır ve değerler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. (p<0,05). Bu çalışma bizim çalışmamızı desteklemektedir. Yapılan aynı çalışmada erkeklerin dikey sıçrama kuvvetlerinin (27,73±5,09), kızların dikey sıçrama kuvvetlerinden (24,04±4,86) daha yüksek olduğu saptanırken değerler arasında anlamlı bir farkı bulunamamıştır (p<0,05). Bu çalışma bizim çalışmamızla paralellik

göstermemektedir. Bunun nedeni olarak ise deneklerin fiziksel ve mental güçlerinin büyük bir bölümünü antrenman esnasında harcamış olmalarının sebep olduğu düşünülmektedir.

Güler²¹ yapmış olduğu çalışmada 14 yaş grubu öğrencilerin boy ortalamalarının (1,53±0,08), 11 yaş grubundan (1,42±0,07) daha fazla olduğunu saptamıştır. Değerler arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. (p<0,05). Yapılan bu çalışma bizim çalışmamızı desteklemektedir.

KAYNAKLAR

1. **Belmann M, Peile E.** The Normal Child. 1. Edition, Philadelphia; Churchill Livingstone Elsevier, 2006.
2. **Tutkun E.** Samsun İli İlköğretim Çağı Çocuklarının Yetenek Seçim Yönteminin Geliştirilmesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun. 2002.
3. **Winnick J.P,** Short FX. Physical Fitness Testing Of The Disabled, United States; Human Kinetics: 1985.
4. **Miller A.E, Macdougall J.D, Tarnopolsky M.A, Sale D.G.** Gender Differences In Strength And Muscle Fiber Characteristics. *European Journal Of Applied Physiology*, (66) 254-262, 1993.
5. **Sevim Y.** Antrenman Bilgisi. Ankara: Tutubay Ltd Şti., 12-140,1997.
6. **Moğulkoç R, Baltacı A.K, Keleştimur H, Koç S, Özmerdivenli R.** 16 Yaş Grubu Genç Kızlarda Max Vo2 ve Bazı Solunum Parametreleri Üzerine Bir Araştırma. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, Sayı 1,1997.
7. **Günay M, Sevim Y, Savaş S, Erol A.E.** Pliometrik Çalışmaların Sporcularda Vücut Yapısı ve Sıçrama Özelliklerine Etkisi. Hacettepe Üniv. Spor Bil. Tek. Y.O Spor Bil. Der, V1 (2): 39-44,1994.
8. **Sevim Y.** Antrenman Bilgisi, Gazi Büro Kitapevi, Ankara, 1995.
9. **Yüksel O, Kalkavan A, Eynur A, Şentürk A, Karavelioğlu B.M.** Okullararası Müsabakalarda Oynayan Genç Basketbolcuların Fiziksel, Biyometrik ve Antropometrik Özelliklerin Araştırılması, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı, S. 262-264, 2006.
10. **Fişekçioğlu B.İ, Şahin M, Erkek B.M.** İl Spor Merkezi Yaz Dönemi Antrenman Programına Katılan Çocukların Fiziksel ve Fizyolojik Parametrelerinin İncelenmesi (Konya İli Örneği), S.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, Cilt 10, Sayı 2, S. 10-22, 2008.
11. **Aslan C.S.** Sedanter ve Fiziksel Aktif Kişilerde Esnekliğin, Sıçrama ve Bacak Kuvvetine Olan Etkilerinin Araştırılması.,

- Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
12. **Kalkavan A, Yüksel O, Yapıcı A.K, Şentürk A, Eynur A.** Küçük Yıldız Basketbolcuların Fiziksel, Biyometrik ve Antropometrik Özelliklerinin Araştırılması., 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı, S. 299-302, 2006.
  13. **Pekel H.A, Bağcı E, Güzel N.A, Onay M, Balcı Ş.S, Pepe H.** Spor Yapan Çocuklarda Performansla İlgili Fiziksel Uygunluk Test Sonuçlarıyla Antropometrik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt 14, Sayı 1, S. 299-308, Mart 2006.
  14. **Zeybek E.** Ankara Beypazarı İlçe Merkezinde İlköğretimde Okuyan Dokuz Yaş Grubu Çocukların Temel Motorik Özelliklerin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi. 2007.
  15. **Gürsoy R, Ağgön E, Stephens R, Ziyagil M.A.** Comparison Of The Physical And Biomotor Characteristics Between Junior Turkish Male And Female Ice Hockey Players ,Winter Universiade Conference, January 24-27, Erzurum, S.98-99, 2011.
  16. **Yorulmaz H.** Trakya Üniversitesi Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerin Bazı Fiziksel ve Biyomotorik Özelliklerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2005.
  17. **Albayrak E.** Marmara Üniversitesi Okul Takımlarında Yer Alan Kız Ve Erkek Öğrencilerin Antropometrik Yapıları ve Motorsal Test Sonuçlarının İncelenmesi., Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1991.
  18. **Tınazcı C, Emiroğlu O, Burgul N.** KKTC 7-11 Yaş Kız Ve Erkek İlkokul Öğrencilerinin Eurofit Test Bataryası Değerlendirilmesi ,The 10th ICHPER-SD European Congress, 17th - 20th Antalya, TURKEY, 2004.
  19. **Günay M, Cığerci A.E, Aksen P.** He Evaluation Of Some Physical And Motor Features Of The Female And Male Students Aged 12–14 Who Participated In Sports Or Not, Bulletin Of The Transilvania University Of Braşov Series VIII, Art, Sport, Vol. 4, No. 1, 2011.
  20. **Saygın Ö, Mengütay S.** Çocuklarda Fiziksel Aktivite ve Fiziksel Uygunluk Arasındaki İlişkinin Araştırılması 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı, S. 371-373, Muğla, 2006.
  21. **Güler D.** Burdur'daki 11-14 Yaş Grubu Çocukların Boy Uzunluğu, Vücut Ağırlığı Vücut Yağ Düzeylerinin Değerlendirilmesi, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı, S.494-498, Muğla, 2006.

YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞININ SPOR YÖNETİMİNE UYGULANABİLİRLİĞİNİN SPOR YÖNETİCİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İrem KAVASOĞLU¹, İ. Fatih YENEL²

¹ Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Adana.

² Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; spor yöneticilerinin Yeni Kamu Yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği hakkındaki düşüncelerini belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Spor Genel Müdürlüğü (SGM)'den zincir örnekleme yöntemiyle seçilen 4 genel sekreter, 3 federasyon başkanı, 1 daire başkanı ve 1 genel müdür yardımcısı olmak üzere toplam 9 kişi oluşturmuştur. Görüşmeciler ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda yüz yüze görüşmeler yapılmış ve görüşmelerden elde edilen veriler ses kayıt cihazı ile kaydedilip elektronik ortama aktarılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın veri toplama aracı olarak personelin demografik bilgilerini ve Yeni Kamu Yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliğine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik 5 sorudan oluşan bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre görüşmecilerin genel olarak, Yeni Kamu Yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği konusunda olumlu düşünmedikleri ortaya çıkmıştır. Çoğunluğun aksine yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği konusunda olumlu düşünen görüşmeciler de bulunmaktadır.

Sonuç olarak; görüşmecilerin çoğunluğu spor yönetiminin kurumsal yapısını göz önünde bulundurduğumuzda Yeni Kamu Yönetimi düşüncesinin uygulanmasının oldukça zor olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Fakat bazı görüşmecilerin ise, var olan sistemin elverdiği ölçüde ve spor yönetimize katkı sağlayacaksa Yeni Kamu Yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Spor, Spor Yöneticileri.

THE EVALUATION OF THE APPLICABILITY OF NEW PUBLIC ADMINISTRATION'S ON SPORTS MANAGEMENT BY SPORT MANAGERS

SUMMARY

The purpose of this study is determining the thought's of sports manager's New Public Management comprehension about feasibility to sports management. In this study qualitative research method is used. Illustrations of the research consists of 9 person: 4 secretary general, 3 federation chairman, 1 department chairman, 1 general director's assistant that were chosen by chain illustration method. Semi constructed method was used with people who had an interview with. For all these, interviews were made by face to face and taken datas were saved by recorder then transferred in to an electronic medium. When evaluating datas scientific analyze method was used.

An interview form was used consisted of 5 questions for determining the opinions about New Public Management comprehension feasibility to sports management. and demographic informations of personnel's for researches to collect data. In general, according to research's findings, it appears that they didn't think positively about feasibility of New Public Management comprehension to spots management. Opposite of majority, there are some people who had interview with thinks positive about feasibility of New Public Management to sports management.

As a result, it became definite that majority of people who had interview with thought that New Public Management thought cannot be applied to sports management. It is determined that some people who had interviewed with thinks that New Public Management comprehension can be applied to sports management if it contributes to sports management and as if the system supplies.

Key Words: Public Management, Sport, Sport Managers.

Bu çalışma 12-14 Aralık 2012 tarihinde 12. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz yüzyılın özellikle teknolojik gelişmelere bağlı olarak yaşanan hızlı bir değişim rüzgârının etkisi altında olduğunu söylemek mümkündür. Bu değişim başta insanlarda olmak üzere örgütlerde, işletmelerde, ülke yönetimlerinde, toplum yapısında, kültürde ve neredeyse insanın var olduğu hemen her konuda kendini bazen bir ihtiyaç bazense bir zorunluluk olarak göstermektedir. Bu da beraberinde çoğu zaman yeniliği getirmektedir.

Bu yüzyılda üzerinde durulan popüler konulardan bir diğeri ise küreselleşmedir. Özellikle 1970’li yıllardan sonra yaşanan değişimlerin başlıca nedeni olarak küreselleşmenin etkisi olduğu yönünde birçok görüş bulunmaktadır. Kavram kendine başta ekonomik olmak üzere, siyasal ve sosyo-kültürel birçok alanda tartışma ortamı bulmuş ve birçok araştırmancının da konusu olmuştur. Yönetim biliminde adından söz ettirmesine, daha etkin ve verimli bir yönetim anlayışı geliştirmek için küreselleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan yeni yönetim yaklaşımlarının neden olduğu söylenebilir.

İnsanların var olduğu her ortamda yönetimin de olduğu bilinen bir gerçektir. Son yıllarda yaşanan gelişmelere bağlı olarak yönetim düşüncesinde de önemli değişiklikler yaşanmıştır. Yönetimin bir

bilim olarak kabul edildiği Sanayi Devrimi’nden sonra Taylor’la başlayan ve dönemin özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre şekillenen Bilimsel Yönetim Teorisi daha fazla ve öncelikle üretime yoğunlaşan bir klasik yönetim teorisiydi. Daha sonra geliştirilen teoriler ise kendinden önceki teorilerin eksiklerini tamamlar ve içinde bulunulan dönemin ihtiyaçlarına cevap arar niteliktedir. Bu doğrultuda neoklasik yönetim yaklaşımı ve modern yönetim yaklaşımı çağın gerekliliklerine uygun anlayışlar olmak üzere ortaya çıkmıştır.

Şu an içinde bulunduğumuz dönemde ise küreselleşme olgusuna bağlı olarak birçok alanda olduğu gibi devletlerin yönetim anlayışında da önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren neredeyse tüm dünyada Kamu Yönetimi kapsamlı bir değişim sürecine girmiştir. Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışı ise bu süreçte kendine önemli bir yer edinmiştir. Bu düşünce katı hiyerarşik ve bürokratik yönetim yapısını, esnek ve piyasa tabanlı yönetim yapısına dönüştürmeye başlamıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışı da diğer teorilerde olduğu gibi bir yönetim sorununu gidermeye ve aksaklıkları tamamlamaya yönelik olarak klasik kamu yönetiminin olumsuzluklarına karşı çözüm önerileri getirmektedir.

1980'li yılların sonuna doğru kamu sektörünün yönetiminde yeni bir yaklaşım ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yaklaşım ya da anlayış, “işletmecilik” (managerialism), “yeni kamu işletmeciliği” (new public management) ve “piyasa temelli kamu yönetimi” (market-based public administration) ya da “girişimci idare” (entrepreneurial government) gibi kavramlarla ifade edilmektedir (1).

Hood'a göre (1995), 1980'lerde OECD ülkeleri kamu sektöründe yaşanan bir dizi değişikliklerin merkezidir. Yeni kamu yönetimi ve kamu hesap ilişkili doktrinleri en iyi organizasyonel uygulama olarak değerlendirmektedir (2).

Yeni kamu yönetimi anlayışı yirminci yüzyılın egemen bürokrasi (Weberyen anlayış) anlayışına bir tepki olarak doğmuştur. Weber bürokrasisi vaktiyle iyi iş görmüş olsa da yeni ortaya çıkan durumlar ve gelişmeler karşısında önemini kaybetmiştir. Yeni kamu yönetimi anlayışı; hizmetlerde etkinliğe, verimliliğe, piyasa mekanizmasına, müşteri merkezli hizmet anlayışına ve performans hedefleriyle çıktılara vurgu yapmaktadır (3).

Bu anlayış hedeflerini gerçekleştirmek için bazı unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Bunlar yönetim, yerelleşme ve özelleştirme başlıkları altında toplanabilir.

Yönetişim kavramı, katılımı ve karşılıklılığı ifade etmektedir. Yönetişim, karşılıklı etkileşimlerin öne çıktığı bir ilişkiler bütünü olarak tanımlanabilir (4).

Küreselleşmeyle paralel bir gelişim gösteren yerelleşme süreci, yaygın demokratik gelişmenin de etkisiyle kamu hizmetlerinin en yakın yönetim birimlerince sağlanması ilkesinin ve dolayısıyla yerel yönetimlerin güçlendirilmesini hızlandırmaktadır (5).

Yeni kamu yönetimi anlayışında temel vurgu noktalarından biri olan özelleştirme sayesinde serbest piyasa rekabetinin de sağlanarak kamu hizmetinde kalitenin artacağı düşünülmüştür (6).

Spor yönetimini genel yönetimin ilke ve kurallarından ayrı düşünemeyeceğimiz gerçeğiyle bu sürecin içinde tutmak çalışmamızın hareket noktasını oluşturmaktadır. Sistemin bir bütün olduğu ve birbirini etkileyip birbirinden etkilendiği düşüncesiyle kamu yönetiminde yaşanan gelişmelerin spor yönetimine yansması normal kabul edilmektedir. Böylelikle ülkemizde de bir reform hareketi olarak kabul edilebilecek yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilip uygulanamayacağı düşüncesi merak uyandırmıştır.

Spor federasyonlarında değişim gerçekten büyük önem arz etmektedir. Çünkü SGM her yaştaki vatandaşa spor yaptırmak ve ülkeyi uluslararası

organizasyonlarda temsil edecek sporcular yetiştirmek gibi temel görevlerini federasyonlar kanalıyla yerine getirmektedir. Kaldı ki 1982 Anayasası'nın "temel haklar ve ödevler" başlıklı ikinci kısmınının 59. Maddesinde Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ne görevler yüklenmekte dolayısıyla bu görevlerden federasyonlar da sorumlu olmaktadır. Bu nedenle, gerek SGM'nin gerekse federasyonlarının sözü edilen bu görevleri yerine getirebilmeleri için günün şartlarına uygun bir teşkilatlanma içinde olmaları, dolayısıyla değişimleri zorunlu bir hal almaktadır (7).

Federasyonlarda, çağın hızla değişen şartlarına ayak uydurma adına yapılacak bir yapısal değişim söz konusu olduğunda özerklik kaçınılmaz görünmektedir (8).

Spor hizmetlerinin hazırlanıp sunulmasında ikilem yaşanmaktadır. 1982 T.C. Anayasası ve ilgili mevzuat devlete sporda alt yapı kurma ve vatandaşlara spor yaptırma görevini vermektedir. Ancak bu sorumluluğun devlet kurumları tarafından yeterince yerine getirilemediği görüntüsü hakimdir. Bu nedenle, özel girişimcilerin ve gönüllü kuruluşların devletin ekonomik, politik ve toplumsal çıkarları doğrultusunda sporda sorumluluk üstlenebileceğine dair karşı görüşler gündeme gelmektedir (9).

Spor yönetiminde sıklıkla tartışılan ve yukarıda açıklanmaya çalışılan bazı konulara değinilirken araştırmamıza yol göstermesi yönünden Yeni kamu

yönetiminin temel unsurları ile ilişkilendirilebilmesi amaçlanmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle bu çalışmanın amacı; spor yöneticilerinin yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği hakkındaki düşüncelerini belirlemektir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma, elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan teknikler açısından nitel bir çalışmadır.

Çalışmada nitel araştırma aracı olarak görüşme (mülakat) tekniği kullanılmıştır.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini; SGM bünyesinde çalışan 3 federasyon başkanı, 4 genel sekreter, 1 daire başkanı ve 1 genel müdür yardımcısı olmak üzere toplam 9 kişi oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında, görüşmeler esnasında, yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Bu görüşme formu ile SGM'de görev yapan 9 kişi ile görüşülmüş ve Yeni Kamu Yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği hakkında görüşleri yüz yüze görüşmeler (Görüşme Tekniği) yapılarak alınmıştır. Görüşmelerden önce her bir görüşmeciden, görüşmenin niçin ve

hangi amaçla yapıldığı açıklanmış, görüşmeler için izin istenmiştir. Görüşmelerin sessiz bir ortamda yapılmasına özen gösterilmiştir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında, hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Görüşmeler, CASIO EX-Z9 marka dijital fotoğraf makinasının ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerden elde edilen kayıtlar görüşmenin yapıldığı aynı gün içerisinde ses dosyaları (wav) olarak bilgisayara aktarıldıktan sonra araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Görüşmelerin hem ses

kayıt dosyaları hem de elektronik ortamda (Microsoft Word) metin belgeleri oluşturulmuştur. Oluşturulan metin belgelerinde ortaya çıkabilecek olan eksiklik ya da hataların önüne geçmek için ses dosyaları yazılı görüşme metni okunur haldeyken bir kez daha dinlenmiş, böylece metin dosyalarının eksiksiz olmaları sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen görüşme metinleri araştırmacı tarafından araştırma kapsamında korunmuş ve kullanılmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile özetlenip yorumlanarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma görüşmelerinin analizlerine dayalı bulgular

araştırma boyutlarına uygun olarak işlenmiştir.

Tablo 1: Görüşmecilerin Demografik Bilgileri

ÜNVAN	BİRİM	GÖREV SÜRESİ
Genel Müdür Yardımcısı	SGM	2007-...
Federasyon Başkanı	İşitme Engelliler Federasyonu	1999-...
Federasyon Başkanı	Üniversite Sporları Federasyonu	1996- ...
Federasyon Başkanı	Herkes İçin Spor Federasyonu	2008-...
Daire Başkanı	Strateji Geliştirme Dairesi	2009-...
Genel Sekreter	Tenis Federasyonu	2005-2009
Genel Sekreter	Yelken Federasyonu	1988-...
Genel Sekreter	Halk Oyunları Federasyonu	2006-...
Genel Sekreter	Oryantring Federasyonu	1992-...

Yukarıdaki tabloda görüşmecilerin SGM bünyesinde ünvan birim ve görev sürelerine göre dağılımları yer almaktadır.

Araştırmaya katılan görüşmecilere sorulan ilk soruda değişim olgusunun spor yönetimi üzerindeki etkileri sorulmuştur. Görüşmeciler bu soruda genel olarak; spor yönetiminde önemli değişiklikler yaşandığını, değişime uyum sağlanması gerektiğini ve fakat bu gelişmelerin spor yönetimine olumlu bir şekilde yansımaları gerektiğini düşünmektedirler. Değişimin spor yönetimi üzerinde artıları olduğuna ve inanmaktadırlar. Görüşmecilerin değişim olgusunun spor yönetimi üzerindeki etkilerini belirtmek için kullandıkları bazı ifadeler şöyledir:

Oryantiring Federasyonu Genel Sekreteri; *“Değişim, çok ucu açık... iletişim ve bilişim teknolojisi kadar olmasa da sporda da büyük değişim var. Biz yöneticiler bu değişimin gerisinde kalırsak, kendimizi oraya uyduramazsak elbette ki yaptığımız işi yanlış yapmış oluruz... buna ne kadar çok uyum sağlayan olursa onlar hep bir adım, bir kaç adım önde olacak. Ben yönetimin olumlu yönde değişmesinden yanayım.”* şeklindeki ifadeleriyle düşüncelerini açıklamaktadır.

Görüşmeciler Küreselleşmeye bağlı olarak spor yönetimi anlayışında yaşanan değişikliklerin neler olduğu sorusu karşılığında; teknolojinin nimetlerinden spor yönetiminde de yararlanılması gerektiğine, federasyonlarda dil bilen insan

sayısının arttığına, uluslararası ilişkilerin de bu nedenle ve internet vasıtasıyla hızlandığına, mesafelerin kısılmasının ve ulaşımın kolaylaşmasının birçok şeye kolaylık getirdiğine vurgu yapmaktadırlar.

Konuya bilimin önemini vurgulayarak farklı bir açıdan da yaklaşan İşitme Engelliler Federasyon Başkanı'nın ifadeleri; *“Küreselleşme aynı zamanda iletişimi de kolaylaştırdı. Bu iletişimin kolay olmasından işte organizasyonlar, spor yöneticiliği de belli bir aşama katediyor... işte hedefe ulaşmak için her türlü bilgiye çok daha rahat ulaşıp belli hedefleri aşabilme şansına sahipler. Bunun içinde de, spor yönetimi anlayışındaki değişiklik, daha ziyade bilimin spor yöneticiliğine girmesi ve bilimin, teknolojinin de bununla birlikte spor yöneticiliği alanına girmesidir... belli alanlarda belli bilgilere erişim de zorluk çekiliyordu ama şimdi istedikleri alanda istedikleri bilgiye erişebildikleri için bu küreselleşme hem sporda rekabeti artırdı hem de yöneticilikte başarı şansını artırdı.”* şeklindedir.

Spor yönetiminin geleneksel yönetim yapısından kaynaklanan sorunlar hakkındaki düşünceleriyle ilgili bir soruda görüşmecilerin altını çizdiği başlıca noktalar; bürokrasi, kırtasiye giderlerinin fazlalığı, ekonomik özgürlüğün olmaması, bütçe sıkıntısı, kaynak yaratma sıkıntısı, merkezi otoritenin varlığı, hareket alanının

darlığı, özerkliğin olmaması, spor yönetiminde BESYO mezunu kişilerin istihdamının sağlanmaması olarak belirlenmiştir.

Türk spor sisteminin geleneksel yapısından kaynaklanan sorunları geniş bir yelpazede ele alan Genel Müdür Yardımcısı bu konudaki görüşlerini; *“SGM ve Türk sporunun sürekli olarak hantal yapısında hantal yapı olduğundan bahsedilmiştir... geleneksel yapımız içinde devletin kaynaklarıyla hizmet veren kurumların daha çok kendi kaynaklarını yaratma yönündeki birtakım değerlendirmelerin yeteri kadar sağlanmadığını görüyoruz... birtakım hizmetler hala daha çabuk yürümüyor, bürokraside ehil ellerin yönetim içinde yer almaları konusunda hala o geleneksel yapıdan kaynaklanan zorluklar var... bir de Türkiye’de geleneksel yapıdan kaynaklanan en önemli sorunlardan bir tanesi de, sporun yönetiminin sporla ilgili eğitim almış kişilere bırakılması konusunda çok büyük bir şey var, direniş var, direnme var... bu geleneksel yapıdan kaynaklanan direnmeden dolayı spor yönetiminde olması gereken değişiklikler ve gelişmeler zor, gecikiyor... geleneksel yapıyı korumak isteyen görevliler, yeniliklere açık olmuyor, bazı şeylerin önünü kapamaya çalışıyor, bu da bir sorun olarak görünüyor.”* ifadeleriyle dile getirmektedir.

Başka bir soruda Türk spor yönetiminde yeniden yapılanmaya yönelik olarak ne gibi çalışmalar yapılabileceği konusunda genel olarak; bu işle uğraşan kişilerin sorunları ortaya koyup belirleyip, yurt dışındaki uygulamalardaki ülkeler de baz alınarak ve ülkemizin yapısına uygunluğuna dikkat edilerek, bilim insanlarından oluşan bir kurulla, iyi plan ve stratejiyle sorunlar belirlenip geniş ve kapsamlı çözüm önerileri getirilmesi hususlarının altı çizilmiştir.

Üniversite Sporları Federasyonu Başkanı bu konuların altını şu ifadeleriyle çizmektedir; “ *Tabi Türk spor yönetiminin bir bağımsız, özerk hale gelmesi gerekir, her şeyden bağımsız. Ancak burada en çok tartışılan olayı, parayı kim verirse düdüğü o çalar olayı. İşte buradan kurtulmak lazım... Burda özerkliğe kavuşurken ciddi denetimlerin gelmesi gerekir... iyi bir denetim ama özerk bir yapı... bu sistem iyi gitmiyor, bunların değişmesi gerekir... tabi bu işin içinde yetişmiş insanlardan yöneteceği, yani bu işin eğitimini almış, bu işi yapmış, uygulamalı olarak yapmış kişilerin görevlendirilmesi gerekir...*”.

Görüşmeciler yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği hakkında genel olarak; yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanamayacağını henüz buna hazır olmadığımızı düşünmektedirler. Bunların dışında yeni kamu yönetimi

anlayışının spor yönetimine katkı sağlıyorsa uygunsuz ve imkan verdiği ölçüde uygulanması gerektiğini düşünen görüşmeciler de bulunmaktadır.

Genel Müdür Yardımcısı'nın ifadelerinden alıntılar; “*Yerinden yönetim anlayışının öncelikle benimsenmesi gerekir, bu dediğiniz yerinden yönetim mantığını öncelikle bütün toplumun kabul etmesi lazım... yerinden yönetimde de yine kamunun çok etkinliği, kamunun o hantal ve ağır yapısından ziyade sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumlarının, kamu kurumlarının iç içe, özerk bazı yapılarla da bunun güçlendirilmesi lazım... tabi şöyle, yeni kamu yönetimi anlayışı eğer spor yönetiminin uygulanabilirliği açısından buna imkan veriyorsa olur, ama siz yeni kamu yönetimi oluşturmadıysanız, spor yönetimini buna göre daha esnek, daha işte yeni bir spor yönetimi anlayışı oluşturması mümkün değil. Çünkü sistem birbiriyle bağlantılıdır... ama eğer bütün kamu yönetiminde gerekli düzenlemeler yapılır da daha kolay, daha geniş bir anlayış yaygın olursa, spor yönetiminde de bu anlayış gereği, spor yönetiminin de buna göre gelişmesi ve bu yeni yapılanmanın spor yönetimi anlayışında uygulanması mümkün olacaktır*” şeklindedir.

Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanamayacağını düşünmektedir. Bu düşüncelerini de; “*Ben*

onun uygulanabilirliği hakkında çok olumlu düşünmedim. Çünkü zaten bizim Anayasamızda devletin spora ilişkin görevi tanımlanmıştır... spor gibi böyle esnek bir alanda daha sosyal bir alanda çok uygulanabilir bir tarafı yok... Türkiye için özellikle zaten çok erken..." ifadeleriyle dile getirmiştir.

Halk oyunları Federasyonu Genel Sekreteri'nin ifadelerinden alıntılar şöyledir: "Eğer şartlar uygunsa

TARTIŞMA

Bu çalışmada spor yöneticilerinin yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanıp uygulanamayacağı konusundaki düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Yeni kamu yönetimi anlayışı 20. yüzyılın son çeyreğinde kendini gösteren, yönetimde yenilik ve değişim arayışlarının ortaya çıkardığı, yerellik, yönetim ve özelleştirme gibi temel unsurları bünyesinde barındıran ve özel sektörün rekabet, dinamizm vb. ilkelerinin devlet yönetimine de uygulanması gerekliliğini öne süren bir anlayış olarak kabul edilebilir.

Yeni kamu yönetimi anlayışı, devletin egemenlik sahasını daraltıp daha küçük fakat etkin ve verimli devlet düşüncesiyle özellikle ve öncelikli olarak Batılı ülkelerde uygulama alanı bulmuştur.

yapılmalı... Esneklik spor yönetiminde olmalı gerektiğinde ve güzel uygulanırsa, katkı sağlıyorsa bize uygulanması gerekir diye düşünüyorum".

Yukarıdaki ifadelerle bakılarak spor yöneticilerinin yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği hakkındaki düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Daha sonra küreselleşme olgusuna bağlı olarak yayılıp etkilerini hızla tüm dünyada göstermeye başlamıştır.

Bu anlayışı ele alırken yapılan literatür çalışmalarında, yeni kamu yönetimi konusunda değişim ve küreselleşme olgularından bağımsız bir çalışma yapılamayacağı kanaatine varılmıştır. Zira bu anlayışın, dünyada değişimin kendini hemen her alanda hissettirmesi ve bu değişimin küreselleşme ile iç içe geçip yenilik ve gelişmeleri beraberinde getirmesi olarak algılanmaya başlamasıyla, ülkelerde yeniden yapılanma gerekliliğinin sonucunda ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Çalışmanın asıl ilgi alanını, yeni kamu yönetiminin, en sade şekliyle genel yönetimin ilke yöntem ve kurallarının spor yönetimine uygulanması olarak tanımlanan spor yönetimine uygulanabilirliğinin spor yöneticileri açısından değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Ülkemizde spor, 3289 sayılı yasa ile Başbakanlığa bağlı olarak SGM tarafından sevk ve idare edilmektedir. Devlete bağlı bir kurum olarak çalışması ve Anayasamızda (58. ve 59. maddeler), devletin sporla ilgili görevlerinin bulunması, bu kurumun genel yönetimden ayrı düşünülmeceğinin de bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Sporu devlete bağlı olarak sevk ve idare edilmesi de başta spor yönetim bilimleri camiası olmak üzere birçok alanda ve ortamda tartışma konusu olmuştur. Sporun hareketli ve dinamik bir yapıda olması, diğer kamu kurumları gibi katı bir yönetim anlayışıyla değil, daha esnek ve sporda başarı yakalamış diğer ülkelerdeki gibi bağımsız bir yönetim anlayışıyla yönetilmesi gerektiği konusunda bir fikir birliğine varıldığı düşünülmektedir.

Yeni kamu yönetimi anlayışının ülkemizde de başta kamu yönetimi literatüründe olmak üzere, bazı kamu kuruluşlarında da adından söz ettirmesi, her ne kadar tam anlamıyla ve başarılı bir şekilde olmasa da ülkemizde de uygulama alanı bulması, zihniyetinde, esnek, şeffaf, hoşgörülü, demokratik, katılımcı unsurların yer alması, bizde bu anlayışın spor yönetimine uygulanıp uygulanamayacağı merakını uyandırmıştır.

Bu düşüncelerin ışığında da görüşmecilerin yeni kamu yönetimi

anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği hakkında fikirlerini belirlemek üzere hazırlanan beş soru yöneltilmiştir.

İlk soruda değişim olgusunun spor yönetimine ne gibi etkilerinin olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşmeciler genel olarak, son yıllarda sporda ve spor yönetiminde değişiklikler yaşandığını bu gelişmelerin spor yönetimine olumlu bir şekilde yansması gerektiğini düşünmektedirler. Değişimin başta bilgisayar ve internet teknolojilerinde yaşandığı, yabancı dilin bu noktada önem kazandığı da vurgulanan konular arasındadır.

Spor örgütlerinde verimliliği arttırmanın bir yolu olarak dış çevreye uyum, dış çevredeki değişikliklerin gerisinde kalmama gibi unsurların hayati önem taşıdığı bilinmektedir. Ülkemizdeki spor yönetimini de bu açıdan ele aldığımızda geleneksel yönetim anlayışından ziyade gelişen şartlara ve yeni yönetim anlayışlarına göre şekillenmesi gerektiği düşünülmektedir. Nitekim görüşmecilerin tamamına yakını spor yönetiminde değişimin olduğunu ve değişime ayak uydurmak zorunda olduğumuzu düşündüğü sonucuna ulaşmıştır.

“Küreselleşme Süreciyle Değişen İşletme Yönetimi” başlıklı çalışmasında Şenyapar (2008); küreselleşme süreciyle

birçok alanda kendisini gösteren değişimin her şeyi etkilediği gibi işletme yönetimini de etkilediği ve etkilemeye devam edeceğini düşünmektedir (10). Spor yönetiminde son yıllarda yaşanan değişim ve gelişmeler göz önüne alındığında bu sonuç, araştırmamızın bulgularını destekler nitelikte görünmektedir.

Diğer soruda da küreselleşmenin spor yönetimine etkilerinin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşmecilerin çoğunun küreselleşmenin spor yönetimi üzerinde olumlu etkileri olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Bu etki ise kendisini en çok internet vasıtasıyla uluslararası ilişkilerde artışta ve işlerin daha hızlı çözülüp görülmesinde göstermektedir.

Tarafımızca küreselleşmenin etkilerinin olumlu ya da olumsuz olması ülkelerin ekonomik durumlarıyla son derece yakından ilgilidir. Zengin ülkeler için olumlu etkiler oldukça fazlayken fakir ya da gelişmekte olan ülkeler için durumun tam tersi olduğu düşünülmektedir. Konuya spor yönetimi açısından yaklaşıldığında, iletişim ve ulaşım kolaylıkları açısından işlerin hızlı ve etkili bir şekilde yürütülmesi sağladığını ifade etmek mümkündür.

Diğer soru görüşmecilerin, spor yönetiminin geleneksel yönetim yapısından kaynaklanan sorunlar hakkındaki düşüncelerini belirlemeye yöneliktir.

Görüşmeciler Türk spor sisteminin geleneksel yapısından kaynaklı sorunlar hakkında öncelikli olarak bürokrasiden ve işlerin ağır yürütmesinden şikayet etmektedirler. Ayrıca, federasyonların ekonomik özgürlüğünün olmaması ve kaynak yaratma sıkıntıları başlıca sorunlar arasında gösterilmektedir. Görüşmecilerin, “Sporu spor adamlarının yönetmemesi” ifadeleriyle, yönetim kadrolarında BESYO mezunu kişilerin istihdam edilmemesi en fazla dile getirilen sorunlar arasındadır.

Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşılacağı gibi kurumsal sorunların dışında kişilerden kaynaklı sorunlar da spor yönetimimizin gelişmesinin önünde ciddi bir engel olarak gözükmektedir. Bu konu sadece SGM bünyesinde olmamakla beraber Türkiye’deki kamu kuruluşlarının birçoğunun da sorunu olarak ele alınabilir. Halbuki bir ülkenin gelişmişlik düzeyiyle yakından ilgili olan sporun ve onun yönetiminin kişisel çıkarlara yenik düşmemesi gerekmektedir. Böylelikle gerekli ilerlemelerin ve gelişmelerin sağlanması daha kolay olabilecektir.

Sonraki soruda ise, Türk spor yönetiminde yeniden yapılanmaya yönelik olarak ne gibi çalışmalar yapılabileceği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu konuda görüşmeciler; uzman kişilerin sorunları ortaya koyup belirleyip, uzun bir zamana yayılan bir şekilde yurt dışındaki uygulamalardaki başarılı ülkeler de baz

alınarak ve ülkemizin yapısına uygun, iyi bir plan ve stratejiyle sorunların belirlenip çözüm önerileri getirilip, çözümlerin hızlı değil alt yapısı hazırlanarak üretilmesi ve denetimin olması gerektiğini öncelikle belirtmektedirler. Bu öncelikler arasında bağımsız ve özerk yapılanma gereği kendini göstermektedir.

Türk spor yönetiminde yeniden yapılanmaya yönelik olarak yapılacak çalışmalar hususunda görüşmecilerin çoğunun bağımsız ve özerk bir yapının altını çizdiği gözlemlenmektedir.

Spor federasyonlarının özerkliğine ilişkin olarak Erturan'ın (2003) yapmış olduğu bir çalışmada "Özerk yapıdaki federasyonların spor hizmetlerinde daha etkin ve verimli olacağı görüşüne ne ölçüde inanmaktasınız?" maddesine görüşmecilerin %46,2 oranında pek çok, %41,0 oranında çok katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır (11). Bu sonuç araştırmamızın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Kayalarlı'nın (2007) çalışmasında ise, katılımcıların spor federasyonlarının özerkleştirilmesiyle sportif hizmet ve faaliyetlerin etkinliğini ve verimliliğini arttıracak görüşüne % 48,6'sının katılmadığı, %34'ünün kararsız olduğu ve % 17,4'ünün katıldığı tespit edilmiştir (12). Kayalarlı'nın çalışmasındaki bu sonuçlar araştırmamızın sonuçlarıyla benzerlik göstermemektedir.

Son soruda ise tezimizin de konusunu oluşturan, yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği hakkında görüşmecilerin düşüncelerini belirlemek amaçlanmıştır. Görüşmeciler çoğunlukla yeni kamu yönetimi anlayışının Türkiye'deki şu anki sistemin buna hazır olmadığı nedeniyle spor yönetimine uygulanamayacağını düşünmektedirler. Fakat bu anlayışın mevcut sistemimizin elverdiği ölçüde ve fayda sağlıyorsa uygulanması gerektiğini düşünen görüşmeciler de vardır.

Yeni kamu yönetimi anlayışının piyasa temelli olması, katı bir hiyerarşi ve bürokrasi yerine daha esnek, demokratik ve tabana yaygın yönetim zihniyetinde olması ve özel sektörün kamu kurumlarında da etkinliğinin artmasına inanması, sporun dinamik yapısından kaynaklanan hareketliliğe uyum sağlayabileceği konusunu gündeme getirmektedir.

Yeni kamu yönetimini spor yönetimine uygulama konusunda endişe uyandıran noktalar bulunmaktadır. Nitekim yeni kamu yönetiminin vurguladığı özelleştirmenin, spor faaliyet ve hizmetlerinin sunumunda bazı olumsuzluklara yol açabileceği ihtimalini de göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Ayrıca, devlet eliyle daha az masrafla yürütülen hizmetler var ise,

özelleştirme konusunda ısrarcı davranılmamalıdır.

Yeni kamu yönetimi anlayışı teoride her ne kadar çekici bir reform hareketi gibi görünse de, ülkemizdeki yönetim ve spor yönetimi anlayışının birden ve yeterli alt yapı çalışmaları yapılmadan değiştirilmesi beraberinde bazı tehlikeleri de getirebilir. Bu nedenle, yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimi sistemimiz için uygulanabilir yönlerinin dikkatlice belirlenip yeterli alt yapı çalışmaları yapılarak kademeli olarak uygulanması gerekmektedir.

SONUÇ

Araştırmamızda küresel değişimle birlikte kendisini gösteren ve etkilerini hızla birçok ülkede gösteren yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliğinin spor yöneticileri açısından değerlendirilmesi ele alınmıştır.

Bu konu ele alınırken sporda örgütsel değişim ihtiyacı, spor federasyonlarının özerkliği, spor tesis ve hizmetlerinin özelleştirilmesi ve sporda yerleşme unsurları yeni kamu yönetimi anlayışı ile ilişkili halde incelenmeye çalışılmıştır.

Başta Batılı ülkelerde uygulanmaya başlanan yeni kamu yönetimi anlayışının ülkemizdeki yansımalarını da görmek mümkündür. Yerel yönetimlere ağırlık verilmesi, halkın ve sivil toplum örgütlerinin yönetimdeki etkinliğinin

Ülkemizdeki diğer kamu kuruluşlarında dahi yeni kamu yönetimi anlayışının tam olarak ve başarılı bir şekilde uygulanamadığı göz önüne alındığında sistemden ayrı düşünülmemeyen spor yönetimi için de yeni kamu yönetimi anlayışının uygulanmasının henüz erken olduğunun düşünülmesi doğaldır.

Yukarıdaki açıklamalardan hareketle görüşmecilerin çoğunluğunun düşünceleri baz alındığında yeni kamu yönetimin spor yönetimine uygulanabilirliği konusunda olumlu düşünülmediği tespit edilmiştir.

arttırılmaya çalışılması, birçok devlet kurumunun ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmeleri yeni kamu yönetimi uygulamaları olarak değerlendirilebilir. Ancak ne var ki daha çok yeni bir uygulama olarak karşımıza çıkan bu anlayış, ülkemizde Batılı ülkelere ithal edilmiş gibi bir zihniyetle yaklaşılmasının yerine, ülkemizin ve toplumumuzun yapısına uygun olup olmadığı konularında da ciddi araştırmalar yapılmalıdır. Ülkemizde yeni kamu yönetimi anlayışı uygulanmak isteniyorsa birdenbire ve yeterli çalışmalar yapılmadan değil, alt yapısı ve uzun dönemli planları yapılarak uygulanmalıdır ki sonuç olarak spor yönetimimiz de bundan nasibini alabilsin. Zira sistemin bir bütün olduğu ve birbiriyle bağlantılı olduğu gerçeği söz

konusudur. Türk kamu yönetimi biz sistem olarak ele aldığımızda, onun bir alt sistemi olan spor yönetiminde yeni kamu yönetiminin uygulanabilir hale gelmesini istiyor isek, genel sistemden ayrı düşünülmemeyeceğini de göz ardı etmemeliyiz.

Yukarıdaki açıklamalardan sonra ülkemizde yeni kamu yönetimi anlayışının sağlıklı ve tam anlamıyla uygulanmadığını ifade edebiliriz. Dolayısıyla da Türk spor yönetiminde de yeni kamu yönetimi anlayışının uygulanması şu an itibariyle ve tam anlamıyla mümkün gözükmemektedir. Fakat zamanla, bu alandaki araştırmaların da ışığında yeni kamu yönetimi anlayışı genel yönetimde radikal bir biçimde uygulandıkça elbette ki bunun

yansımalarını Türk spor yönetimimizde de görmek mümkün olacaktır.

Sonuç olarak, spor yöneticilerinin çoğunun yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimine uygulanabilirliği konusunda Türkiye'deki spor yönetiminin henüz buna hazır olmaması nedeniyle yeni spor yönetimine uygulanamayacağını düşündükleri belirlenmiştir. Fakat bazı spor yöneticilerinin ise, çoğunluğun aksine, yeni kamu yönetimi anlayışının spor yönetimimize katkı sağlayacaksa ve var olan sistemin elverdiği ölçüde spor yönetimine uygulanması gerektiğini düşündükleri belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

1. **Eryılmaz B.** Kamu Yönetimi (Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar). 2.Baskı. **Okutman Yayınları; Ankara: 2009.**
2. **Hood C.** The "New Public Management" In The 1980s: Variation On a Theme'. *Accounting Organizations and Society*, **1995; 20 (2/3): 93-109.**
3. **Bilgiç V.** Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı. Edt: Balcı A, Nohutçu A., Öztürk N.K., Coşkun B. *Kamu Yönetiminde Çağış Yaklaşımlar.*, 1. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları; 2003. 25-37.
4. **Örs F, Tetik S.** Küreselleşen Dünyada Yeni Yönetim Paradigmaları: Değişim ve İletişim., ÇÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2010; 19 (3): 439-456.
5. **Köse Ö.** Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi., *Sayıştay Dergisi*, 2004; 52: 3-42.
6. **Göküş M.** Küreselleşme Sürecinin Kamu Hizmetine Yansıması. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi., 2010, 14 (20): 195-218.
7. **İmamoğlu F, Çimen Z.** Türkiye'de Spor Federasyonlarında Örgütsel Değişme İhtiyacı ve Bazı Uygulamalar Üzerine Düşünceler. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*.1999; 4(2): 59-76.
8. **Erturan E, Yenel F.** Federasyon Başkanlarının Spor Federasyonlarının Özerkliğine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi., *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.*, 2004; 9(1): 71-87.
9. **Ekenci G, Gözen M.** Türkiye'de Spor Tesis ve Hizmetlerinin Özelleştirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.*, 2000; 5(2): 67-78.
10. **Şenyapar F.G.** Küreselleşme Sürecinde Değişen İşletme Yönetimi., Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi; 2008.
11. **Erturan E.E.** Türkiye'de Spor Federasyonlarında Özerklikle İlgili

Gelişmeler Federasyon Başkanlarının Görüşleri Açısından Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2003.

12. **Kayalarlı A.M.** Spor Federasyonlarının Özerkleşmesine İlişkin Tutumların Değerlendirilmesi., Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi; 2007.

MASA TENİSİ SPORCULARIN VE MASA TENİSİ YAPMAYANLARIN GÖZ HAREKETİ VERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

BEHDARİ Reza¹, AHADİ Mehran¹, ERDAL Zorba²

¹Islamic Azad University–East Tehran Branch,Tehran.

² Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, birinci ligde profesyonel masa tenisi oyuncuları ile spor yapmayan kişiler arasındaki bazı görme parametrelerinin incelenmesidir. Bu çalışmaya yaşları 16 ile 31 arasında değişen ve en az 3 yıl masa tenisi oynayan 64 kişiden 20 üst düzey sporcu gönüllü olarak katıldı. Kontrol grubunu ise spor yapmayan 20 kişi oluşturmuştur. Araştırmamıza katılan sporcuların hepsi göz muayenesinden geçmiştir. Görme parametreleri ön test ve son test yapılarak incelenmiştir.

Verilerin analizi varyans analizi ile yapılmış olup, grupların aritmetik ortalaması farkından dolayı tukey testi uygulanmıştır, anlamlılık değeri ($P<0.05$) olarak kabul edilmiştir. Yakın sakkadik ve uzak sakkadik testinde, profesyonel masa tenisçiler ve spor yapmayanlarda görüş keskinliği ve akomodasyon (görmeye kolay uyum sağlama) özelliklerinde anlamlılık düzeyi bir yıl önce ($p < 0.001$) olarak kabul edilmiştir.

Sonuçları incelendiğimizde, yakın sakkadik ve uzak sakkadik testinde masa tenisçiler ile spor yapmayan grup arasındaki fark anlamlı görülmüştür. Muhtemelen bu iki parametre masa tenisçilerin başarıya ulaşma nedenlerinden biri olabilir. Ve yetenek seçiminde bir parametre olarak kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Görüş Keskinliği, Yakın Sakkadik, Uzak Sakkadik.

COMPARISON OF EYE MOVEMENT PARAMETERS OF TABLE – TENNIS PLAYERS WITH NON-ATHLETES

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate and survey of chosen visual parameters of table – tennis players and comparison with the visual parameters of non-athletes. The subjects were 20 male table tennis champions from 64 volunteer male (16-31 years old), which at least played table tennis for three years and 20 non-players (control groups) participated in this study.

Basic visual and eye examinations were done for both of them. The data were analyzed through variance showed that the differences between the groups averages in ($P<0.05$) level were in significant Tokay's test.

Then the subjects In near saccadic, far saccadic, visual acuity and facility of accommodation in table tennis champions and non-players there are significant differences ($p<0.001$) during one year was also measured. As a result there was only meaningful difference in near and far saccadic parameters. Between athletes and non – athletes, so probably these are two important parameters for being successful in table – tennis.

Key Words: Visual Acuity, Near Saccadic, Far Saccadic.

GİRİŞ

Spora yönelmede bazı önemli faktörler vardır. Bunlar, kuvvet, boy, esneklik, düşünme yeteneği ve görme yeteneğidir. Masa tenisinin özelliklerinden yüksek hız ve topun farklı yönlerde hareket etmesi nedeniyle oyuncuların çabuk hareket etmesi gerekmektedir. Görme sistemi hareketlerin koordinasyonunda önemli rol oynamaktadır (Williams ve ark, 2002). Bazı Sporlarda beceri ön plandadır, el göz kordinasyonu önemlidir bir çok tenis servisleri ve topun gidiş geliş falsosu ve hızı birbirinden farklıdır. (örn: Top spin, yavaş spin, dolayısıyla tenis oyuncuları bazı zor hareketlerde beceriye sahip olmaları gerekir (Brown, 2001). Birçok araştırmada sakadik hareketler ile el-göz koordinasyonu arasında yüksek ilişki bulunmuştur (Rodrigues, 2002).

Sakkadik hareketler: Hızlı fiksasyon yapan hareketlerdir. İki nokta arasında gözlerin istemli hareketleridir. Dolayısıyla cismin hayalinin devamlı olarak foveaya düşmesi temin edilmiş olunur. Cismin hızı ile gözlerin hareket hızı uyum içindedir. Genellikle hız saniyede 200°-400° ye kadar çıkar, hatta saniyede 700° bile olabilir. Böylece hayalin foveada en süratli şekilde oluşması sağlanır (PINAR EKER, 2005). Konsantere olamama, metin okurken satırları atlama ve ya parmaklardan metin okumakta yardım

alan, topa vuruşta zorlanma, maç esnasında rakibin vuruşu ile gelecek olan topun şiddetini, falsosunu, hızını ve topun degeceği noktayı kestirebilme ve vuruş tarzını belirlemede görme ve motorik yetenek önemli rol oynar (Turhan, 2007). İyi bir masa tenisi oyuncusunun kondisyonel özelliklerinin yanında görme yeteneğinin de yüksek olması önemlidir. Çünkü gözün hareketi vücudun diğer organlarından daha hızlıdır (gözler hedefe diğer organlardan daha hızlı ulaşır). Böylece oyuncu hem karşısındaki oyuncunun hem topun hareketlerini iyice algılayıp ona karşı tepki gösterme yeteneğini artırır. Böylece oyuncunun oyunda dikkatinin artmasıyla, topun gidiş gelişine göre en kısa zamanda en ideal biçimde tepki gösterilmektedir. (Behdari, Ahadi, Zorba, 2009). Görmenin ve görsel takibin birçok spor dalında bu derece önemli olması bu sporcuların göz hareketlerinin diğerlerinden farklılık gösterip göstermediği sorusunu gündeme getirmektedir. Hızlı hareket eden cisimlerin takibi gözlerde sakkadik hareketlerin oluşmasına neden olur. Bu dallardaki sporcularda sakkadik göz hareketleri parametrelerinin başka dallardaki sporculardan ve sedanterlerden farklı olabileceği düşünülmektedir (Aksoyak, Cem, Alpaslan, Yusuf, 2005). Yapılan araştırmalarda spor yapanlar ve yapmayanlar arasında, örneğin, voleybol,

badminton, tenis, squash gibi sporlarda görme parametrelerinde anlamlı farklar tespit edilmiştir. Spor yapanlarla yapmayanlar karşılaştırıldığında, spor yapanlarda hareketin akışı daha hızlı olmaktadır (Jafarzadehpur, 2004; Jafarzadehpur, 2007; Rodrigues, 2002; William, 1999).

Hisao, Masaro, ve Miyao yaptıkları araştırmada görme keskinliğinin spor yapanlarda, yapmayanlara göre daha iyi olduğunu tespit etmişlerdir. Uzmanlara göre sporcular yaptıkları antrenmanlarda sürekli hızlı hareket eden topları gözleriyle takip etmelerinden dolayı bu özellikleri gelişmektedir (Russo,2003). Görme yeteneği üst düzeydeki sporcularda bulunması gereken önemli bir özelliktir. Bu durum özellikle tenis sporundaki sürati saatte 200 km.'nin üzerine çıkan servis atışlarında rakibin topunu karşılamaya çalışma esnasında daha net bir şekilde görülmektedir (William, Singer ve Weigelt, 1999). Hitzemen ve Bekermen'e göre görme parametrelerini geliştirmek için yapılan antrenmanlar ile sporcunun performansında artış sağlanabilmektedir (Beckerman ve fornes, 1997). Üst düzey tenis sporcuları genellikle iyi bir görme yeteneğine sahiplerdir. Bu sporcular diğer sporculardan gelen topları daha iyi görebilmektedirler. Dolayısıyla rakipten gelmekte olan topa hazırlık yapma, topu

yakalama ve doğru zamanda doğru vuruş yapmada daha başarılılardır (Brown, 2001). Masa tenisi oyuncuları sakkadik göz hareketlerinden faydalanmaktadırlar. Sakkadik hareketlerde hareketin başlangıç ve bitiş noktasına gözlerin fiks olması oldukça önemlidir. Bir masa tenisi sporcusu havada serbest hareket eden küçük topun üzerine iyice konsantre olması gerekir (Jafarzadehpur, 2004).

METARYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmaya, birinci ligde profesyonel masa tenisi oyunayan 64 kişiden 20 üst düzey sporcu yaş ortalamaları 16 ile 31 arasında değişen ve en az 3 yıl masa tenisi oynayan gönüllü olarak araştırmamıza katıldı. Kontrol grubunu ise spor yapmayan 20 kişi oluşturmuştur. Araştırmamıza katılan sporcuların hepsi göz muayenesinden geçmiştir. Görme parametreleri ön test ve son test yapılarak incelenmiştir. Verilerin analizi varyans analizi ile yapılmış olup, grupların aritmetik ortalaması farkından dolayı Tukey testi uygulanmıştır, anlamlılık değeri ($P<0.05$) olarak kabul edilmiştir. Yakın ve uzak sakkadik testinde, profesyonel masa teniştir ve spor yapmayanlarda görüş keskinliği ve akomodasyon (görmeye kolay uyum sağlama) özelliklerinde anlamlılık düzeyi ($p<0.001$) olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Spor yapanlarda ve spor yapmayanlarda sadece yakın sakkadik ve uzak sakkadikte anlamlı fark görülmüştür. Ön ve son testin sonuçlarına göre anlamlı fark iki grup arasında tespit edilmiştir. Elde ettiğimiz

t değeri tablodaki t değerinden büyük olduğundan %95 güvenle aritmetik ortalamalar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Diye biliriz ki yakın ve uzak sakkadikte anlamlı farklılık gözlenmiştir.

Tablo 1: Spor Yapanlar ve Sedanterlerde Değişkenlerin Hesaplanması

Değişken	Grup	Ortalama	SD
Görüş Keskinliği	Sedanter	0/24	0/279
	20 Yaş Üzerindeki Sporcular	0/117	0/014
	20 Yaş Altındaki Sporcular	0/116	0/014
Akomodasyon	Sedanter	12/25	3/39
	20 Yaş Üzerindeki Sporcular	15/4	3/3
	20 Yaş Altındaki Sporcular	12/7	3/13
Uzak Sakkadik	Sedanter	58/3	9/41
	20 Yaş Üzerindeki Sporcular	61/9	10/61
	20 Yaş Altındaki Sporcular	72/2	15/85
Yakın Sakkadik	Sedanter	64/55	10/66
	20 Yaş Üzerindeki Sporcular	68/6	14/45
	20 Yaş Altındaki Sporcular	78/9	16/7

Tablo 2: Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler		Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	Elde Edilen F	Jetvel F	P
Görüş Keskinliği	Gruplar Arası	0/15	2	0/076	1/91	3/25	0/16
	Gruplar İçi	1/476	37	0/04			
Akomodasyon	Gruplar Arası	68/85	2	34/425	2/65	3/25	0/08
	Gruplar İçi	480/25	37	12/98			
Uzak Sakkadik	Gruplar Arası	1393/2	2	696/6	5/195	3/25	0/01
	Gruplar İçi	6961/2	37	134/09			
Yakın Sakkadik	Gruplar Arası	1376/85	2	688/42	3/89	3/25	0/029
	Gruplar İçi	6542/25	37	176/82			

p<0,05

Tablo 2'deki varyans analizi sonuçlarına göre elde edilen 'F' değerleri sadece yakın sakkadik ve uzak sakkadikte tablo 'F' değerinden büyük bulunmuştur. Diğerlerinde elde edilen 'F' değeri tablodaki 'F' değerinden küçük

bulunmuştur. Yakın sakkadik ve uzak sakkadikte $p < 0.05$ düzeyinde gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark hangi iki grup içinde olduğunu tesbit etmek için Tukey testi kullanıldı.

Tablo 3: Araştırma Gruplarında Yakın ve Uzak Sakkadikte Ortalama Farklılıkların Sonuçları (Tur/dak.)

Sakkadik	Sporcular	Sedanter	20 Yaş Üzerinde
Yakın Sakkadik	20 Yaş Altında	T =0/783 P =0/44	T = 1/47 P = 0/158
	20 Yaş Üzerinde	T =2/318 P = 0/028	
Uzak Sakkadik	20 Yaş Altında	T =0/898 P =0/377	T = 1/79 P = 0/09
	20 Yaş Üzerinde	T =2/467 P = 0/02	

$p < 0,05$

Tablo3'te görüldüğü gibi farklılık sadece sedanter ve 20 yaşın üzerindeki sporcularda anlamlı fark istatistiksel olarak

tespit edilmiştir. Diğer gruplarda anlamlı fark gözlenmemiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Birçok kişide sakkadik hareketlerde sorun olduğu görülmektedir. Bu sorun ilk bakışta belli olmamasına rağmen sakkadik hareket test sonuçları ile ortaya çıkmaktadır. Konsantre olmama, göz keskinliğinin az olması bir metin okurken bazı kelime ve satırları görmeme, metin okurken parmaklardan yararlanma, topa vuruşta zorlanma ve istenilen başarıyı gösterememeleri bir sorun olarak algılanmaktadır. Bu sorunların birçok nedeni olması ile birlikte en önemli nedenlerinden biriside sakkadik göz hareketleridir. Russo ve arkadaşları (2002), Sorensen ve arkadaşları (2001) ve Wilkinson (1992) yaptıkları araştırmalarda masa tenisi, badminton, beyzbol vb. sporlarla uğraşan ve sürekli hızlı topları izleyen sporcuların dinamik göz keskinliğinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Gözün hareketli bir cisme konsantre olmasının sinir-kas sistemi üzerinde adaptasyon meydana getirdiğine inanılmaktadır. Dinamik göz keskinliğinin bu tip sporcularda yüksek olmasının sebebinin hızlı topları sürekli olarak izlemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Hisao,1993; Hitzmen,1993; wood,1997). Voleybol da görme antrenmanlarının beceri üzerinde etkisinin araştırıldığı bir çalışma sonucunda Wilkinson'un tespitleri şu

şekildedir; Görme parametreleri görme antrenmanları ile iyileşebilir. Ayrıca görme parametreleri ile sporda başarı arasında doğru orantı vardır (Wilkinson, 1992). Knudson ve Kluka (1997) görmenin ve görme antrenmanlarının sportif performans üzerine etkisiyle ilgili yaptıkları araştırmada sporda görsel yeteneklerin antrenmanlarla kolaylıkla geliştirilebileceğini belirtmektedirler. Görüş alanının basketbol da çok önemli olduğunu bunun sebebinin de olayların sahanın her bölgesinde gerçekleşmesinden kaynaklandığını, basketbolcuların dikkatini toplu oyuncuya odaklamasına rağmen sahada olan diğer olaylardan ve kendisine yapılabilecek engellemelerden de haberdar olduklarını bildirmektedirler. Ayrıca çoğu zaman insanların bir gözünün diğerine göre daha baskın özelliğe sahip olduğundan golfçülerde ve beyzbolcularda dominant göz faktörünün vuruş esnasında ön plana çıktığından söz etmektedirler. Michael ve arkadaşları (2000) yaptıkları çalışmada göz hareketlerinden harekete kadar olan safhada kriket sporcularının toplara vuruşlarını incelemiştir. Oyun içerisinde oyuncuların çok hızlı top hareketleriyle karşılaştıklarını üst düzey sporcuların farklı becerilere sahip olduklarını ilk sakkadlarındaki latans sürelerinin daha tecrübesiz oyunculara göre daha kısa olduğunu ve kriket oyuncularında sakkadik göz hareketlerinin

oyun becerisi üzerine olumlu katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Crevits ve arkadaşları (2000) yaptıkları çalışmada düzenli olarak spor yapan bir grup ile spor yapmayan bir kontrol grubunun sakkadik göz hareketleri karşılaştırmış ve düzenli spor yapan grubun hatalı ve istemsiz göz hareketlerinin kontrol grubuna göre çok az sayıda olduğunu, sakkadik hız sürelerinin daha kısa olduğunu ve hızlı top hareketlerinin olduğu branşlardaki sporcularda sakkadik göz hareketlerinin daha kontrollü olduğunu belirtmektedirler. Barber ve arkadaşları (1976) literatürde sağlıklı olsa bile dikkatini toparlayamayan bireylerde sakkadik hareketlerde bozulmalar meydana geleceği bildirilmiştir. Levens (1988) sağlıklı çocuklarda % 8'inin bir harekette 30 derecelik normal bir sakkad yapamadığını belirtmektedir. Oudejans ve arkadaşları (2002) yaptıkları çalışmada elit düzeydeki basketbolcular da sıçrayarak atış sırasındaki görsel kontrolü araştırmışlar, çalışmada 10 adet basketbolcunun isimleri söylendiğinde, görerek, görmeden, gördükten belirli bir süre sonra sıçrayarak şut atışları incelenmiş ve şut hareketinin son aşamasının sürekli kontrol edildiği ve top elden çıkarılıncaya kadar görsel

bilginin kullanıldığı belirtilmiştir. Bu araştırmada yakın-uzak sakkadik değerleri açısından spor yapanlar ile spor yapmayanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Muhtemelen özel görme antrenmanları ki görme konsantrasyonu ve koordinasyon üzerinde durularak yapılan çalışmalar görme parametrelerinin iyileşmesine neden olabilir. Hızlı top takibinin önemli olduğu spor alanlarında (tenis, voleybol, basketbol v.b.) hızlı göz hareketlerinin sportif performansı önemli derecede etkilediği düşünülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre masa tenisi oyuncularının yapacakları özel antrenmanlar ile sakkadik hareketlerin gelişimi sağlanabilir. Ayrıca bu parametre bu branşta yetenek seçiminde bir kriter olarak kullanılabilir.

KAYNAKLAR

1. **A.M William, R.N Singer and Weigelt (1999)**. Visual Search Strategy İn Live On Court Situations in Tennis: An Exploratory Stusuy. Journal of sport psychology 21/4 ; 362 – 375.
2. **Aksoyak H, Cem S, Alpaslan Y, Yusuf C. (2005)**. Farklı Dallardaki Sporcuların Sakkadik Göz Hareketi Verilerinin Karşılaştırılması., Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal Of Health Sciences) 14(1), 31-35.
3. **Barber H.O, Stockwell C.H.W.** Manuel of Elektronystagmography, The C.V. Masby Comany, Saint Louis, 1976.
4. **Beckerman S, Fornes-AM. (1997)**. Effects Of Changes In Lightings Level On Performance With The Acuvision 1000J–AM–optom–assos, APR; 68(4): 243- 90.
5. **Crevits L, Goethals M, Lenoir M, Wildenbeest J, Musch E.** Voluntary Saccades In Fast Ball Games. Neuro-Ophthalmology., Vol 24, No:2 2000. pp:331-334.
6. **Hisao Ishigaki, Masaru Miyao (1993)**. Diferencec In Dynamic Visual Acuity Between Athletes And Nonathletes. Perceptual And Motor Skills, 77, 835- 839.
7. **Hitzeman S.A, Beakerman S.A. (1993)**. What The Literatur Says About Sports Vision. Optom – cilt (1): 145- 69.
8. **Knudson D, Kluka D.** The Impact Of Vision And Vision Training On Sport Performance. Journal Of Physical Education. 1997.
9. **Land M.F, Furneaux S.** The Knowledge Base Of The Oculomotor System. Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci 1997: 352: 1231–1239.
10. **Leigh R.J, Rottach K.G, Das V.E. (1997)**. Transforming Sensory Perception İnto Motor Commands: Evidence From Program Of Eye Morents. Ann- N- Y – Acad – Sci . Des ; 835: 353- 62.
11. **Levens S.L.** Electronystogmography İn Normal Children. BR. J. Audiology 22:51-56, 1988.
12. **Melcher M.H, Lund D.R. (1992)**. Sports Vision And The High School Students Athlete. J- AM – Optom – Assoc. Jul ; 63 (7); 466- 74.
13. **Michael F, Land I, Peter M.L.** From Eye Movements To Action How Batsmaen Hit The Ball. Nature America Inc. Volume 3 no:12. 2000.p.p:1340-1345.
14. **Oudejans R.R, Langenberg R.W, Hutter R.I.** Aiming At Afar Target Under Different Viewing Condition: Visual Control İn Basketball Jump Shooting. Human Movement Sciences. 2002. p.p: 457-480.
15. **Eker Ş.P. (2005)**. İntermitan Ekzotropyalarda Simetrik ve Asimetrik Cerrahi Tekniklerin Karşılaştırılması, Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, T.C Sağlık Bakanlığı Lütü Kırda Kartal Eğitim Ve Araştırma Hastanesi 2. Göz Kliniği. 11-12.
16. **Rodrigues S.T, Vickers J.N, Williams A.M.** Head, Eye And Arm Coordination in.
17. **Russo F, Pitzalis S, Spinelli D.** Fixation Stability And Saccadic Latency İn Elite Shooters. Vision Res 2003: 43: 1837–1845.
18. **Sorensen V, Ingvaldsen R.P.** Whiting H.T. The Application Of Co-Ordination Dynamics To The Analysis Of Discrete Movements Using Table-Tennis As A Paradigm Skill. Biol Cybern 2001: 85: 27–38.
19. **Table Tennis.** J Sports Sci 2002: 20: 187–200.
20. **Turhan B, Mutlutürk N, Gençoğlu A. (2007)**. Masa Tenisinde Koordinatif Oyun Yetenekleri, (ED.) Demirdizen A., 3. Raket Sporları Sempozyumu. Kocaeli. 32-37.
21. **Wilkinson S. (1992)**. Effects Of Training İnvisual Discrimination After One Year : Visual Analysis Of Volleyball Skills ; Perpt – Skills , 75(1) 19- 24.
22. **Williams A.M, Ward P, Knowles J.M. and Smeeton N.J. (2002)**. Anticipation Skill İn A Real-World Task: Measurement, Training, And Transfer İn Tennis. Journal of Experiment.
23. **Wood J.M, Abernethy B. (1997)**. AM Assessment Of The Efficasy Of Sports Vision Training Program. Optom–Vis–Sci. Aug; 74(8): 646 – 59.
24. **Zhengtao Zhang, De Xu, and Min Tan.** Visual Measurement and Prediction of Ball Trajectory for Table Tennis Robot, Ieee Transactions On Instrumentation And Measurement, Vol. 59, No. 12, December 2010.

HENTBOL OYUNCULARINDA MASAJ UYGULAMASININ LAKTAT ELİMİNASYONU ÜZERİNE ETKİSİ

Mesut ÖZTÜRK¹, İlhan TOKSÖZ², Cem KURT³

¹Türkiye Judo ve Kuraş Federasyonu, Masör, Ankara. e-mail: mesutozturk1977@gmail.com

²Trakya Üniversitesi, Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Edirne. e-mail: ilhantoksoz@trakya.edu.tr

³Sorumlu Yazar: Cem KURT, Trakya Üniversitesi, Kırkpınar Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Edirne.

ÖZET

Amaç: Çalışmanın amacı, akut masaj uygulamasının laktat eliminasyonu üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Büyük erkekler hentbol ligine katılan (2005-2006, Edirne), 4 farklı takımdan 28 hentbol oyuncusu rastgele yöntemle farklı 2 gruba ayrıldı (kontrol grubu; n=16, yaş 18.87± 4.03 yıl, vücut ağırlığı 79.06±19.95 kg ve boy uzunluğu 178.18±7.81 cm. ve masaj grubu; n=12, yaş 25.50± 6.18, vücut ağırlığı 83.25 ±14.87 kg ve boy uzunluğu 178.75 ±4.00). Kontrol grubu için; maç öncesi, maçtan hemen sonra ve maçtan 30 dakika sonra, Masaj grubu içinse; maç öncesi, maçtan hemen sonra ve 8 dakikalık masajın ardından antekübital ven den kan alınarak laktat değerlendirildi. Laktat ölçümü spektrometrik yöntemle yapıldı (BOEKI Prestige 24i oto analizör, Tokyo).

Bulgular: Kontrol grubunun maç öncesi ve maçtan 30 dakika sonraki laktat değerleri sırasıyla; 26.62 ± 4.80 mgr/dl ve 22.71±6.63 mgr/dl olarak bulundu. Masaj grubunun ise maç öncesi ve masajdan sonraki laktat değerleri sırasıyla 29.35±7.73 mgr/dl ve 27.12±7.93 mgr/dl olarak tespit edildi. Masaj grubunun; masajdan sonraki laktat değeri ile kontrol grubunun 30 dakikalık pasif dinlenmesinin ardından elde edilen laktat değerleri arasında istatistiksel anlamlılık düzeyinde farklılık tespit edildi (p<0.05). **Sonuç:** Bu verilere göre; amatör hentbolcularda maçın ardından uygulanan 8 dakikalık klasik masaj uygulamasının laktat eliminasyonu hızlandırarak rejenerasyona yardımcı olduğunu söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Hentbol, Masaj, Laktat Eliminasyonu.

THE EFFECT OF MASSAGE IMPLEMENTATION ON LACTATE ELIMINATION IN HANDBALL PLAYERS

ABSTRACT

Purpose: The aim of the study is researching the effect of implementation of acute massage on lactate elimination.

Material and Method: Twenty-eight handball players from 4 different teams who joined the adult male handball league(2005-2006, Edirne) were separated in 2 groups randomly (control group; n=16, age 18.87± 4.03, weight 79.06±19.95 kg, height 178.18±7.81 cm. and the massage group; n=12, age 25.50±6.18, weight 83.25±14.87 kg and height 178.75±4.00). For the control group; before the match, immediately after the match and 30 minutes after the match the lactate was evaluated by taking blood from antecubital vein; the same procedure was implemented for the massage group; before the match, immediately after the match and also 8 minute implementation after the massage. Lactate measurement was made by spectro photometric method (BOEKI Prestige 24i auto analyzer, Tokyo).

Results: The lactate levels of control group before the match and 30 minutes after the match were measured as 26.62±4.80 mgr/dl ve 22.71±6.63 mgr/dl. For the massage group before the match and after the massage implementation the lactate levels were measured as 29.35±7.73 mgr/dl ve 27.12±7.93 mgr/dl. A meaningful difference was stated between the lactate value of massage group after the massage and the control group after 30 minutes passive rest (p<0.05). Conclusion: According to these datas; we can say that; on amateur handball players, 8 minute classic massage implementation after the match speeds up the lactate elimination and helps the regeneration.

Key Words: Handball, Massage, Lactate Elimination.

Bu çalışma; T.Ü Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD da Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiş ve 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Poster Bildiri Olarak Kabul Edilmiştir (10-12 Kasım 2010, Antalya)

GİRİŞ

Sporcu performansı açısından; antrenman yüklenmesi kadar dinlenmenin de önemli olduğu unutulmamalıdır. Bu açıdan bakıldığında antrenman ya da yarışma sonrası oluşan metabolitlerin kan ve kastan uzaklaştırılması büyük önem taşımaktadır. Şiddetli egzersizlerden sonra oluşan yorgunluğun nedeni artan laktat konsantrasyonu olarak görülmektedir. Artan laktat konsantrasyonunu, asidoza neden olarak, serbest yağ asitlerinin mobilizasyonunu geciktirmekte, glikoliz'i yavaşlatmakta ve anaerobik glikoliz hızını belirleyen LDH ve PFK enzimlerini inhibe olmasına neden olmaktadır¹. Yorgunluk ve laktat konsantrasyonu arasındaki ilişkiyi açıklayan bir diğer görüşte; yüksek laktat konsantrasyonu ile artan intramusküler H⁺ iyonlarının, kalsiyumun-troponin etkileşimini bozarak kas kasılma hızını yavaşlattığını savunmaktadır¹. Son yıllarda yapılan çalışmalar ise, laktatın asidozdan (pH) bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğine dikkati çekmektedir². Yorgunluğa neden olan metabolitlerin uzaklaştırılması için aktif ve pasif yöntemler uygulanmaktadır. Bu yöntemlerin hangisinin yaralı olduğu konusunda ise elde edilen sonuçlar birbiriyle çelişmektedir. Sporcular, antrenörler ve rehabilitasyon uzmanları tarafından masaj en etkili yöntem olarak

kabul edilmesine rağmen, bu durumu doğrulayan yeterli sayıda bilimsel çalışma bulunmamaktadır^{1,5,11,14}.

Bu açıdan bakıldığında çalışmamızın amacı; yorgunluğa neden olduğu düşünülen laktat konsantrasyonunun elimine edilmesinde, pasif dinlenme ile masaj uygulamasının etkinlik düzeyinin karşılaştırılmasıdır.

MATERYAL VE METOD

Katılımcılar

Edirne Büyük erkekler hentbol ligine katılan (2005-2006, Edirne), 4 farklı takımdan 28 hentbol oyuncusu rastgele yöntemle farklı 2 gruba ayrıldı (Kontrol grubu; n=16, yaş 18.87± 4.03 yıl, vücut ağırlığı 79.06±19.95 kg ve boy uzunluğu 178.18±7.81 cm. ve Masaj grubu; n=12, yaş 25.50± 6.18, vücut ağırlığı 83.25 ±14.87 kg ve boy uzunluğu 178.75 ±4.00). Kontrol grubu için; maç öncesi, maç sonrası ve maçtan 30 dakika sonra, Masaj grubu içinse; maç öncesi, maç sonrası ve maçtan hemen sonra 8 dakikalık masaj uygulamasının ardından antekübital ven den kan alınarak laktat değerlendirildi.

Masaj Grubuna uygulanan masaj uygulamasının özellikleri şu şekildedir;

Eflöraj: 4 dak., bilateral, hamstring ve gastrocinemius grubuna

Friksiyon: 1 dak., bilateral, hamstring ve gastrocinemius grubuna

Petrisaj: 1 dak., bilateral, hamstring ve gastrocinemius grubuna

Vibrasyon: 1 dak., bilateral, hamstring ve gastrocinemius grubuna

Tapotment: 1 dak., bilateral, hamstring ve gastrocinemius grubuna

Çalışma Etik onayı Trakya Üniversitesi etik kurulundan alındı. Katılımcılara çalışmada uygulanacak işlemler hakkında gerekli bilgi verildi ve yazılı-imzalı onayları alındı.

Boy ve vücut ağırlığı ölçümleri: Vücut ağırlığı ve boy uzunluğu elektronik baskül ile (Angel, 150 MA, İstanbul/Türkiye) yapıldı.

Laktat ölçümleri: Spektro fotometrik yöntemle yapıldı (BOEKI Prestige 24i oto analizör, Tokyo) ve sonuçlar mgr/dl. cinsinden ifade edildi.

İstatistiksel Analiz:

Tanımlayıcı özellikler açısından (yaş, boy, kilo) gruplar arasında istatistiksel yönden anlamlı farklılık olup olmadığı “t testi” ile değerlendirildi. Gruplar arasındaki laktat konsantrasyon

farklılığı olup olmadığının tespiti için Mann-Whitney U testi, grubun kendi ölçümleri arasındaki laktat konsantrasyonunun değerlendirilmesi içinde Wilcoxon testi uygulandı. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Masaj grubu ile kontrol grubu arasında boy uzunluğu ve vücut ağırlığı açısından istatistiksel anlamlılık düzeyinde fark yoktur ($p > 0.05$) (Tablo I). Gruplar arasında yaş açısından istatistiksel anlamlılık düzeyinde fark vardır ($p < 0.05$) (Tablo I). Kontrol grubunun maçtan 30 dakika sonraki laktat değeri ile masaj grubunun masajdan sonra elde edilen laktat değeri arasında istatistiksel anlamlılık tespit edildi ($p < 0.05$) (K_3-M_3 , Tablo VI). Masaj grubunun müsabakadan hemen sonraki laktat değeri ile masajdan sonraki laktat değeri arasında istatistiksel anlamlılık düzeyinde farklılık vardır ($p < 0.05$) (M_2-M_3 , Tablo III). Kontrol grubunun müsabakadan hemen sonraki laktat değeri ile 30 dakikalık pasif dinlenmenin ardından elde edilen laktat değerleri arasında istatistiksel düzeyde anlamlılık vardır ($p < 0.05$) (K_2-K_3 , Tablo V).

Tablo I: Masaj ve Kontrol Grubuna Ait Tanımlayıcı özellikler

	Masaj ve Kontrol Grubu	n	X ± SD	p
Yaş (yıl)	Kontrol	16	18.87 ± 4.03	0.004*
	Masaj	12	25.50 ± 6.18	
Vücut ağırlığı (kg.)	Kontrol	16	79.06 ± 19.95	0.210
	Masaj	12	83.25 ± 14.87	
Boy uzunluğu (cm.)	Kontrol	16	178.18 ± 7.81	0.529
	Masaj	12	178.75 ± 4.00	

p<0.05*

Tablo II: Masaj Grubuna Ait Laktat Değerleri

n= 12	M ₁ (mgr/dl.)	M ₂ (mgr/dl.)	M ₃ (mgr/dl.)
X ± SD	29.35 ± 7.73	36.04 ± 15.24	27.12 ± 7.93

M1: Masaj grubu, müsabaka önceki laktat M2: Masaj grubu, müsabaka sonrası laktat

M3: Masaj grubu 8 dak. masajdan sonraki laktat

Tablo III: Masaj Grubuna Ait Laktat Değerlerin Karşılaştırılması

n= 16	M ₂ -M ₁	M ₃ -M ₁	M ₃ -M ₂
p	0.347	0.433	0.034*

p<0.05*, M1: Masaj grubu, müsabaka önceki laktat M2: Masaj grubu, müsabaka sonrası laktat
M3: Masaj grubu, 8 dak. masajdan sonraki laktat

Tablo IV: Kontrol Grubuna Ait Laktat değerleri

n= 16	K₁ (mgr/dl.)	K₂ (mgr/dl.)	K₃ (mgr/dl.)
X ± SD	26.62± 4.80	35.87±16.04	22.71±6.63

K1:Kontrol grubu, müsabaka öncesi laktat K2: Kontrol grubu, müsabaka sonrası laktat

K3: Kontrol grubu-müsabakadan 30 dak.sonraki laktat

Tablo V: Kontrol Grubuna Ait Laktat Değerlerin Karşılaştırılması

n= 16	K₂-K₁	K₃-K₁	K₃-K₂
P	0.056*	0.056*	0.001*

p<0.05*,

K1:Kontrol grubu müsabaka öncesi laktat, K2: Kontrol grubu müsabaka sonrası laktat, K3: Kontrol grubu-müsabakadan 30 dak. sonraki laktat

Tablo VI: Masajdan Sonraki Laktat Değeri(Masaj Grubu) ile Otuz Dakika Dinlenmeden Sonraki (Kontrol Grubu) Laktatın Karşılaştırılması

	K₃	M₃	P
X ± SD	22.71 ± 6.63	27.12±7.93	0.017*

p<0.05*,

K3: Kontrol grubu, müsabakadan 30 dak. sonraki laktat. M3:Masaj grubu, 8 dak. masajdan sonraki laktat

TARTIŞMA VE SONUÇ

Laktat anaerobik glikolizin metabolik bir yan ürünüdür. Bazal şartlar altında, laktat üretimi yaklaşık olarak 0.8 mmol/kg/saat veya 70 kg'lık bir insan için yaklaşık olarak 1300 mmol/gün' dür³. Laktat üretimi, istirahatte ve her şiddetteki egzersizde mevcut olup, üretim ile eliminasyon arasındaki fark kan laktatı'nın varlığını belirler⁴. Laktatın büyük kısmı karaciğer ve böbrekler tarafından elimine edilir. Maksimal bir egzersiz sonucunda biriken laktatın yarısının uzaklaştırılması için 30 dakikalık dinlenme toparlanma periyoduna gereksinim duyulur; ayrıca laktatın %95'i 1 saat içinde elimine edilir. Egzersize bağlı yorgunluğun giderilmesinde masajdan beklenen yarar, arteriyel ve venöz kan akımının artması, kas kanlanması artması, kan volümünün artması, kassal tansiyonun azalması, kas spazmının çözülmesi, tendon ve konnektif dokunun uzatılması yönündedir⁵.

Masajın, laktat eliminasyonu ve yorgunluğun giderilmesi üzerine yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar çelişkilidir. Hinds ve ark (2004); 3*2 dak. devreler halinde uygulanan quadriceps femoris masajını takiben yapılan 2*6 dakikalık eflöraj ve petrisaj uygulamasının, femoral arter ve yüzeysel kan akımını arttırarak vücut ısısını yükselttiğini göstermişlerdir⁶. Dubrovsky (1998); alt

ekstremiteye uygulanan 15-25 dakikalık masajın, yüzeysel damarları genişleterek venlerdeki kan akımını hızlandırdığını göstermiştir⁷.

Hind ve Dubrovsky'in; masajın etkinliğini destekleyen sonuçlarına rağmen; masajın, yorgunluğun giderilmesi ve kas hasarının geciktirilmesi üzerindeki etkinliğini araştıran çalışmalardan elde edilen ve kabul gören sonuç masajdan beklenen yararların elde edilemediği yönündedir^{1,5,8-10}. Masajın fizyolojik etkilerinden daha çok psikolojik etkilerinin olduğu kabul edilmektedir. Masaj uygulamalarının sonunda, artan plazma Beta Endorfin seviyesi, ağrı duygusunda azalmaya, yorgunluk indeksi skorunda düşüşe neden olmaktadır^{8,9,11}.

Tiidus ve Shoemaker (1995); masajın kalf ve kolun ön kısmı gibi küçük kas gruplarında kan akımında artışa neden olabileceğini; ancak bu durumun quadriceps gibi büyük kas grupları için söz konusu olamayacağını savunmaktadır⁸.

Nancy ve ark. (1998), Dolgener ve ark.(1993) ile Günay (1998); şiddetli egzersize bağlı olarak ortaya çıkan yorgunluğun giderilmesinde ve laktat eliminasyonunda en etkin yöntemin % 40 VO₂Max düzeyinde aktif egzersizler olduğunu vurgulamaktadır^{1,10,12}. Harbili ve ark. (2007) göre; % 40 VO₂Max düzeyindeki egzersizde metabolizma aerobiktir; ayrıca kan ile kas içi laktat

konsantrasyonu değişmemektedir. Bu şiddetteki egzersizlerde kas, laktat üreticisi değil tüketicisidir¹³. Masaj ve aktif dinlenmenin birlikte uygulanmasının (kombine yöntem), yorgunluğun giderilmesi üzerindeki etkisi araştıran yeterli sayıda çalışma yoktur. Ulaşılabilen tek çalışma ise bu tarz bir uygulamanın sadece yorgunluğa direnç oluşturma ve yorgunluk indeksi skorunda düşüşe neden olarak yarar sağlayacağını belirtmektedir¹⁴. Masajda kullanılan değişik manipulasyonların etkinliğini araştıran çalışmalar ise; tapotement'in petrisaj ve eflörajdan daha etkili olduğunu bildirmektedirler^{1,8}.

Sonuç olarak; gerek masaj grubunun (M_3-M_2) gerekse kontrol grubunun(K_3-K_2) 2.ve 3. laktat

konsantrasyonları arasında istatistiksel anlamlılık düzeyinde fark vardır. Her iki grupta da laktat konsantrasyonunda önemli düzeyde düşüş izlenmiştir. Bu düşüşün her iki grupta da bir birine yakın oranlarda olması, 8 dakikalık klasik masaj uygulamasının 30 dakikalık pasif dinlenme oranında etkili olduğunu göstermektedir.

Bu veriler, amatör hentbolcularda klasik masaj uygulamasının laktat eliminasyonunu hızlandırdığı ve rejenerasyona katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu tür çalışmalarda, laktat takip'inin yanı sıra, kas hasarını gösteren enzimlerin de takip edilmesi, ekstremitelerdeki kan akımının doppler ile değerlendirilmesi konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Teşekkür: Araştırmanın istatistiksel işlemlerini yapan, Trakya Üniversitesi Ekonometri Bölümü İstatistik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Adil OĞUZHAN'a desteklerinden dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. **Nancy A.M, Robert F.Z, Robert J.R, Scott M.L.** The Comparative Effects Of Sports Massage, Active Recovery, And Rest In Promoting Blood Lactate Clearance After Supramaximal Leg Exercise. *Journal of Athletic Training*, 1998; 33:30-35.
2. **Erdoğan Ş, Kurdak S.S.** Lactate and Fatigue. *T Klin Tıp Bilimleri*, 1999;17: 366-369.
3. **Fall J.P, Szerlip M.H.** Lactic Acidosis: From Sour Milk to Septic Shock. *J Intensive Care Med*,2005; 20;255.
4. **Çolakoğlu M.** Dayanıklılık Gelişiminin Metabolik ve Fizyolojik Temelleri-I. *CBÜ Spor Bilimler Dergisi*, 1995; 1(1):34-35.
5. **Brain H, Marcus S, Graydon J. et al.** Effects Of Massage On Physiological Restoration, Percieved Recovery, And Repeated Sports Performance. *Br J Sports Med*,2000; 34:109-114.
6. **Hinds T.I, Mcewan J, Perkes E, Dawson D.B, George K.** Effects Of Massage On Limb And Skin Blood Flow After Quadriceps Exercise. *Med Sci Sports Exerc*,2004; 36 (8): 1308-1313.
7. **Dubrovsky V.** Changes In Muscle And Venous Blood Flow After Massage. *Soviet Sports Review*,1998; 18(3): 134-135.
8. **Tiidus P.M, Shoemaker J K.** Effleurage Massage,Muscle Blood Flow And Long-Term Post-Exercise Strength Recovery. *Int. J. Sports Med*, 1995;16:478-483.
9. **Robertson A, Watt J.M, Galloway S.D.R.** Effects Of Leg Massage On Recovery From High Intensity Cycling Exercise. *Br J Sports Med*,2004;38:173-176.
10. **Dolgener F.A. Morien A.** The Effect Of Massage On Lactate Disappearance. *Journal of Strength & Conditioning Research*,1993; 7(3):159-162.
11. **Birger K, Torsteinb O.** Increase of Plasma B-Endorphin In **Connective Tissue Massage. Gen Pharmacol**,1989;20(4):487-9.
12. **Günay M.** Egzersiz Fizyolojisi. Ankara: Bağırgan Yayımevi, 1998.
13. **Harbili E, İnal A.N, Gökbel H, Harbili S, Akkuş H.** Yoğun Egzersizden Sonra Aktif Dinlenmenin Kan Laktat Konsantrasyonuna Etkileri. *Genel Tıp Derg*, 2007;17(4):191-196.
14. **Monodero J, Donne B.** Effect Of Recovery Interventions On Lactate Removal And Subsequent Performance. *Int J Sports Med*, 2000; 21: 593-597.

ERZURUM'DA DÜZENLENEN 25. DÜNYA ÜNİVERSİTELER KIŞ OYUNLARINDA SUNULAN ENGELLİ SEYİRCİ HİZMETLERİ KALİTESİNİN İNCELENMESİ

Orcan MIZRAK¹, Dursun KATKAT¹, M. Sait KELEŞ¹, M. Alparslan KURUDİREK¹

¹Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Erzurum.

ÖZET

Bu çalışmada 2011 yılında Erzurum'da düzenlenen 25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunlarında sunulan engelli seyirci hizmetleri kalitesinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla engelli bireylere sunulan hizmet kalitesini belirlemek için organizasyona seyirci olarak katılan engellilere yarış ve müsabakaların yapıldığı tesislerde engelli izleyiciler için hazırlanan erişilebilirlik seçenekleri ve tesis içi yardım, yönlendirme ve tefrişat gibi yardımcı hizmetler hakkında soruların bulunduğu bir ölçek uygulanmıştır.

Bahsi geçen ölçek araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, hizmet ve altyapı kalitesini ortaya koyan iki alt boyuta sahiptir. Buna göre hizmet kalitesi alt boyutunda biletleme, rehberlik ve tefrişat gibi personel tarafından sunulan hizmet, altyapı kalitesi alt boyutunda ise tesisler ayrı ayrı değerlendirilerek sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışma grubunu ise, random yöntemiyle belirlenmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 152 engelli seyirci oluşturmuştur. Sonuç olarak, katılımcılar ilgili personel tarafından sunulan hizmet kalitesi ve tesislerin erişilebilirlik seçenekleri açısından altyapısını genel anlamda iyi olarak değerlendirirken, 25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunları Erzurum 2011'de sunulan engelli seyirci hizmetlerinin tüm boyutlarıyla normalin üzerinde bir kaliteye sahip olduğu yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Engelli Hizmetleri, Erzurum 2011, Üniversiteler Kış Oyunları.

AN INVESTIGATION INTO THE QUALITY OF DISABLED SERVICES PROVIDED IN 25TH WINTER UNIVERSIADE IN ERZURUM

ABSTRACT

This study aimed to investigate the quality of Disabled Services provided in 25th Winter Universiade which was held in Erzurum in 2011. A scale comprised of questions related to accessibility facilities at venues of competitions for the disabled who participated in the organization as audience, and the assisted services about aid, guidance and refurbishing was used to determine the quality of disabled services with which the disabled were provided.

The scale, developed by the researcher, consists of two sub-scales which revealed the quality of both service and infrastructure. Based on this, ticketing, guidance and refurbishing were analyzed through service quality sub-scale whereas infrastructure sub-scale focused on venues separately.

The participants were chosen through random selection and consisted of 152 disabled audience who took part in this study voluntarily. Results indicated that participants had positive evaluation of both the service quality provided by the personnel and the infrastructure in terms of venue accessibility and supported the above-average quality of disabled services provided in 25th Winter Universiade, Erzurum in terms of all aspects.

Key Words: Disabled Services, Erzurum 2011, Winter Universiade.

GİRİŞ

Spor organizasyonu; sosyal bir kişilik veya kuruluş olarak spor endüstrisinde yer alan, belirli amaçlar çerçevesinde yönetilen, rasyonel bir yapıya ve işleyiş sistemine sahip olan ve göreceli olarak belirgin sınırları bulunan faaliyetlerdir (Slack ve Parent 1997: 5). Dolayısıyla sosyal yönden ele alındığında da spor organizasyonlarının yapıldığı ülke ve bölgelerde olumlu yönde etkilerde bulunduğu söylenebilir. Ulusal organizasyon komiteleri organize ettikleri uluslararası sportif etkinliklere sosyal faaliyetleri de dahil ederek yapılan etkinliğin daha geniş kitlelere ulaşmasını, bir diğer yandan da sosyal bir boyut kazanmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda sportif organizasyonların seyir boyutu engelli kişiler için önemli bir sosyal aktivite olarak değerlendirilebilir. M. M. van Santvoort 2009 yılında 8 AB üyesi ülkeden 14889 kişi üzerinde yaptığı çalışmada sahip olunan engel düzeyinin artmasının sosyal aktivitelere katılım düzeyini azalma yönünde etkilediğini ortaya koymuştur (Santvoort 2009).

Uluslararası sportif etkinliklerde pek çok farklı hizmet türü bir arada sunulur. Hizmet, bir tarafın diğerine sunduğu mülkiyeti gerekli kılmayan soyut bir faaliyet veya harekete denir (Kotler 2003). Bir başka tanımda ise sektörel

olarak hizmet, elle tutulur maddi ürünler dışında her türlü çalışma ve etkinliğin üretildiği alan olarak nitelenmiştir (Tek 1999). Spor organizasyonlarında sunulan bu hizmetlerin hedef kitlesi genel olarak seyircilerdir. Uluslararası spor organizasyonlarını yerinde aktif olarak izleyenlerin yüz binleri yazılı ya da görsel basın yoluyla pasif olarak izleyenlerin milyonları hatta milyarları bulduğu düşünüldüğünde konunun önemi hakkında fikir sahibi olunabilir (Katkat 2011). Ekonomik açıdan bakıldığında da bahsi geçen hizmetlerin organizasyon cirolarındaki payı yadsınamaz düzeydedir. Dolayısıyla sunulan hizmetin kalitesinin artması, elde edilen gelirin ve organizasyonun saygınlığının artmasını sağlamaktadır. Uluslararası spor organizasyonlarının bir diğer önemli boyutu da tanıtım faktörüdür. Tanıtım; bir kişi, mal, hizmet, düşünce, örgüt, yöre, bölge veya ülke hakkındaki mesajların, uygun yöntem ve tekniklerle kişi, örgüt, grup, yöre, bölge, ülke nezdinde veya ülkelerarası düzeyde bir kimlik yaratmak üzere iletilmesi ve benimsetilmesidir (Kaya, 1990: 15). Ülkeler yürüttükleri organizasyonlar ile sadece yönetimsel ya da sportif başarılarını değil, başta turistik potansiyelleri olmak üzere kültürlerini ve sahip oldukları değerleri de uluslararası platformda ortaya koymayı ve tanıtmayı hedeflerler.

Bir toplumun gelişmişliğinin, bir ülkenin modernliğinin en basit ölçütlerinden biri engelli kişilere yönelik düzenleme ve uygulamalar olarak nitelendirilebilir. Engellilik dünya çapında ulusal ve uluslararası pek çok tanım, düzenleme ve yasaya sahip özel bir durumdur. Engellilikle ilgili en kapsayıcı tanımlar Dünya Sağlık Örgütü ve Birleşmiş Milletlere aittir. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na yayınlanan "Sakat Kişilerin Hakları Bildirgesi"nde engelli tanımı şöyle yapılmaktadır; "Normal bir kişinin kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri, bedensel veya ruhsal yeteneklerindeki kalıtımsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamayanlar engellidir".

Dünya Sağlık Örgütü engelliliği varoluşu, etkileri ve kapsamına göre sınıflandırarak daha net tanımlar ortaya koymaya çalışmıştır. Buna göre;

- Noksanlık (Impairment): "Sağlık bakımından "noksanlık" psikolojik, anatomik veya fiziksel yapı ve fonksiyonlardaki bir noksanlığı veya dengesizliği ifade eder."

- Özürlülük (Disability): "Sağlık alanında,, sakatlık" bir noksanlık sonucu meydana gelen ve normal sayılabilecek bir insana oranla bir işi yapabilme yeteneğinin kaybedilmesi ve kısıtlanması durumunu ifade eder."

- Maluliyet (Handicap): "Sağlık alanında "maluliyet" bir noksanlık veya sakatlık sonucunda, belirli bir kişide meydana gelen ve o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantajlı bir durumu ifade eder."

Ülkemizde engellilik ise 5378 Sayılı Özürlüler (Engelliler) Kanununa göre: doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi" olarak tanımlanmaktadır.

Amerikan hukukunda, engelliler açısından iki federal yasa son derece önemlidir. Birincisi 1973 tarihli Rehabilitasyon Yasası (Rehabilitation Act of 1973 – RA), ikincisi ise 1990 tarihli Engelli Amerikalılar Yasası'dır (Americans with Disabilities Act of 1990 – ADA). Federal düzeyde ve eyalet düzeyinde ayrı ayrı engellilik ve ayrımcılıkla ilgili pek çok düzenleme olmasına rağmen bu iki yasa ve özellikle Engelli Amerikalılar Yasası oldukça önemli konuma sahiptir. Engelli Amerikalılar Yasası kapsamına göre bir

kimsenin engelli olarak nitelendirilmesi çok daha kolaydır. Ayrıca yasa, geçmişte yaşanmış ve/veya tedavi ile ortadan kaldırılmış engellere sahip kimseleri; hatta daha ileri giderek engelli olmamalarına rağmen engelliymiş gibi muamele gören kişileri de koruma altına almaktadır. Buna karşın eğer engel hali, düzeltildiği veya tedavi edildiği takdirde temel yaşam aktivitelerini gerçekten kısıtlamıyorsa, bu kişiler engelli sayılmamakta ve Engelli Amerikalılar Yasası'ndan yararlanamamaktadır. Bizim hukuk sistemimizdeki engelli tanımı ise daha detaylı olarak düzenlenmiştir. (Çakmak 2008).

Bir diğer yandan Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı engelliliği tanıma ve sınıflandırmada Dünya Sağlık Örgütü tarafından sağlık ve sağlıkla ilgili durumların tanımlanması için ortak standart bir dil ve çerçeve oluşturmak amacı ile geliştirilen ve insanın işlevselliği ve kısıtlılıklarla ilgili durumlarının tanımlanmasını sağlayan çok kapsamlı uluslararası bir sınıflandırma sistemi olan ICF'yi (İşlevsellik Yetiyimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması) esas alır.

Türkiye'de bulunan engelli kişiler üzerine yapılan en kapsamlı ve güncel araştırma T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİDA) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) işbirliği ile

“Türkiye Özürlüler Araştırması” adıyla 2002 yılında gerçekleştirilmiştir. 2003 Yılında Özürlüler Şurası'nda da açıklanan sonuçlara göre Türkiye'de özürlülük oranı % 12.29'dur ve nüfusun 8.431.937'sini oluşturmaktadır. Engellilerin ise 3.783.197'sini erkektir. İşitme engelliler binde 37, dil ve konuşma engelliler binde 38, zihinsel engelliler binde 48, görme engelliler binde 60, fiziksel engelliler yüzde 1.25, ruhsal ve kronik süreğen hastalığı olanlar yüzde 9.70'dir (Sarıoğlu 2008).

Amerika Birleşik Devletlerinde bugün engelli kaydı yapılmış kişi sayısı 40 ila 50 milyon düzeyindedir (Committee on Disability in America, National Academy of Sciences 2007).

Avrupa Birliği Ülkelerinde yapılan bir araştırmaya göre 16-64 yaş aralığındaki nüfusun %14,5'inin kalıcı sağlık problemi ya da engelliliğe sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Eurostat 2001).

Günümüzde engelli bireylerin toplumda yoğun bir şekilde yer alması ve yaşamlarını engelsiz bir biçimde sürdürebilmeleri açısından sunulan hizmetlerin gerek nicelik gerekse nitelik bakımından artması bütün organizasyonlar (spor organizasyonları) açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu noktadan hareketle; çalışmada Erzurum da düzenlenen 25. Dünya

Üniversiteler Kış Oyunlarında sunulan engelli seyirci hizmetleri kalitesinin incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOD

Bu çalışmada Erzurum da düzenlenen 25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunlarına seyirci olarak katılım gösteren engelli bireylere sunulan hizmet kalitesinin tespitini amaçlayan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen bir ölçek uygulanmıştır. Bahsi geçen ölçek hizmet ve altyapı kalitesini ortaya koyan iki alt

boyuta sahiptir. Buna göre hizmet kalitesi alt boyutunda biletleme, rehberlik ve tefrişat gibi personel tarafından sunulan hizmet, altyapı kalitesi alt boyutunda ise tesisler ayrı ayrı değerlendirilerek sonuçlar elde edilmiştir. Ölçme aracı 5'li likert tipidir ve temel olarak seyircinin sunulan hizmetle ilgili başlıkları ‘‘çok kötü’’, ‘‘kötü’’, ‘‘normal’’, ‘‘iyi’’ ve ‘‘çok iyi’’ şeklinde beş adet cevap seçeneği ile değerlendirmesini esas almaktadır. Çalışmaya toplam 152 kişi katılım göstermiştir.

BULGULAR

Tablo 1: Oyunlarda Kullanılan Tesisler, Kapasiteleri ve Engelli Kapasitelerine Göre Dağılımları

Tesis	Kapasite	Engelli Kapasitesi (Maksimum)
Açılış – Kapanış Seremonileri	23.026 seyirci	466
Buz Hokeyi (Erkek)	3.300 seyirci	209
Buz Hokeyi (Bayan)	500 seyirci	61
Artistik Patinaj	1.640 seyirci	114
Curling	1.250 seyirci	96
Kısa Kulvar Hız Pateni	1640 seyirci	96
Kayakla Atlama	10.000 seyirci	500
Snowboard (Palandöken)	1.000 seyirci	200
Kayaklı Koşu (Kandilli)	1.000 seyirci	200
Serbest Stil Kayağı (Palandöken)	1.000 seyirci	200
Biatlon (Kandilli)	1.000 seyirci	200
Alp Disiplini (Konaklı)	2.500 seyirci	350

Kuzey Kombine

Kayakla Atlama	10.000 seyirci	500
Kayaklı koşu	1.000 seyirci	200

Yarışmaların yapıldığı tesislerin tamamında engelli seyirciler için minimum

toplam seyirci kapasitesinin yaklaşık %5'i düzeyinde izleme alanı oluşturulmuştur.

Tablo 2: Engelli Seyircilerin Yarışma ve Müsabakaların Gerçekleştirildiği Tesislerde Fiziki Erişilebilirlik Altyapısı Hakkındaki Görüşleri.

Fiziki Altyapı	1.Gün	2.Gün	3.Gün	4.Gün	5.Gün	6.Gün	7.Gün	8.Gün	9.Gün	10.Gün	11.Gün	Ortalama
Giriş Çıkış	3,9	3,6	4,4	4,1	4,4	4	3,6	3,8	3,9	3,8	4,3	3,9
Tesis İçi Ulaşım Rampa vs	4,1	4,2	4	3,9	4,5	4,6	3,8	4	3,5	4,5	4	4,1
Otopark	3,9	4,2	3,9	3,8	3,5	4	4,1	3,9	4	4,5	3,8	4
Asansör	4	4,7	4,5	4,1	5	4,3	4,2	4,4	5	4,2	4	4,4
WC engelli donanımları	4,8	4,7	4,5	4,8	5	4,6	4,5	4,4	4,5	4,5	4,6	4,6
Tesis içi işaret ve yönlendirmeler	4	3,7	3,5	3,8	3,5	3,9	4,1	4,6	4	3,2	3,8	3,8
Genel Durum	4	4,2	3,6	4,2	4	4,6	4,2	3,9	4	4,2	3,9	4,1
Toplam Katılımcı Sayısı	48	11	5	13	2	3	14	12	2	7	35	

Tablo 2'de Engelli seyircilerin yarışma ve müsabakaların gerçekteştirildiği tesislerde fiziki erişilebilirlik altyapısı hakkındaki görüşleri ortaya konmuştur. Fiziki altyapı erişilebilirliği konusunda engelli seyircilerin en yüksek puan ($X=4,6$) verdiği alt başlık tesislerde bulunan engelli asansörü ve WC donanımlarıdır. En düşük puana ($X=3,8$) sahip alt başlık ise tesis içi

işaret ve yönlendirmeler olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yarışma ve müsabakaların gerçekteştirildiği tesislerde fiziki erişilebilirlik altyapısı hakkındaki görüşlerinin genel anlamda iyi olduğu söylenebilir ($X=4,1$).

Tablo 3: Engelli Seyircilerin Personel Hizmet Kalitesi Hakkındaki Görüşleri.

Personel Hizmet Kalitesi	1.Gün	2.Gün	3.Gün	4.Gün	5.Gün	6.Gün	7.Gün	8.Gün	9.Gün	10.Gün	11.Gün	Ortalama
Karşılama	4,5	4,4	4	4,1	4	4	3,9	3,9	3,5	3,8	4,3	4
Bilet Kontrolü	4	4,2	4	4,5	4,5	4	3,8	3,9	4	3,6	4	4
Rehber	4,4	3,7	3,5	3,8	3,5	3,9	4,1	4,6	4	3,6	3,8	3,9
Güvenlik	4	3,7	3,9	3,8	4	3,7	3,9	3,9	3,5	3,8	3,8	3,8
Teşrifatçı	4	4,2	4	3,8	4,5	3,7	3,8	3,9	3,5	4,1	3,9	3,9
Genel Durum	4,1	4,2	3,9	4,6	4,5	5	4,2	3,9	4	4,2	4,4	4,3
Toplam Katılımcı Sayısı	48	11	5	13	2	3	14	12	2	7	35	

Tablo 3’de engelli seyircilere ilgili personel tarafından sunulan hizmet kalitesine ait puanlar sunulmuştur. Buna göre engelli seyircilerin en çok puan verdikleri hizmet faslı karşılama ve bilet

kontrol hizmeti olurken ($X=4,0$), güvenlik kontrolü en düşük puanı almıştır ($X=3,8$). Engelli seyircilerin personel tarafından sunulan hizmet kalitesini genel olarak başarılı ($X=4,3$) buldukları saptanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunlarında engelli seyirci hizmetleri kalitesinin incelendiği bu çalışmada fiziki altyapı ve personel hizmet kalitesi olmak üzere iki alt boyuta odaklanılmıştır. Çalışmaya katılan engelli seyirciler tesislerin fiziki altyapısı konusunda genel erişilebilirlik seçeneklerinin genel durumunu “iyi” puanıyla değerlendirmiştir. Fiziki altyapı konusunda engelli seyircilerin ortalamada “kötü” ya da “çok kötü” puanı verdikleri bir konu bulunmamıştır.

25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunları Erzurum 2011 Yönetimi erişilebilirlik ve engelli kişilere verilecek hizmet hususunda ulusal ve uluslararası tüm standartların üzerinde olmayı ve engelli kişilere verilecek hizmette VIP düzeyinde pozitif ayrımcılığı hedeflemiştir. Engelli izleyicilere sunulan hizmetin standardı Birleşmiş Milletler Özürlü Kişilerin Hakları Sözleşmesi kistaslarının üzerinde tutulmuştur. Bu bağlamda edinilen temel ilkeler şu şekilde sıralanabilir;

- Engellilerin, engelli olmayan kişilere sunulan hizmetlerden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik etmek, korumak ve sağlamak.
- Engelliliğe dayalı yönelen klişeler, önyargılar, incitici uygulamalar ile cinsiyet ve yaş temelli her türlü olumsuz ayrımcı davranışlarla mücadele etmek ve engellilere sadece pozitif yönde ayrımcılığa yol vermek.
- Sunulan hizmet esnasında engelli kişilerle kurulan iletişimin mümkün olan en kaliteli düzeyde olmasını ve devamlılığı sağlamak
- Oyunlarda kullanılan tesis ve sunulan hizmetlere erişilebilirlikle ilgili olarak standart ve rehber ilkeleri geliştirmek ve bunlara ilişkin uygulamaları izlemek.
- Sunulan hizmetle ilgili görüş ve önerileri en etkin şekilde işlemek ve geribildirim sağlamak.

Yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda engelli izleyicilerin refakatçileri ile birlikte tüm etkinliklere herhangi bir bilet bedeli ödemeksizin katılabilmeleri sağlanmıştır. Kapalı olan tüm tesislerde engelli seyirciler tesise VIP girişlerinden alınarak özel teşrifatçılar tarafından izleme alanlarına alınmaları sağlanmıştır. Açılış ve Kapanış Seremonileri'nin yapıldığı Erzurum Cemal Gürsel Stadyumu'nda sadece engelli

seyirciler ve refakatçilerinin kullanabileceği özel bir giriş kapısı oluşturulmuştur.

Fiziki Altyapı

25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunları Erzurum 2011 etkinlikleri 7 ayrı bölgede konuşlanmış, 5'i kapalı 6'sı açık olmak üzere toplam 11 tesiste icra edilmiştir. Oyunlar esnasında kullanılan tüm tesisler erişilebilirlik açısından;

- TS 12576: Şehir İçi Yollar- Özürlü ve Yaşlılar için Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemlerin Tasarım Kuralları.
- TS 4802: Halka açık yer ve binalarda ihtiyaç duyulan bilgiler ile ilgili olarak, sözle ifade edilmeyen işaretler ve bu işaretlerin fonksiyonları.
- TS 7635: Şehir içi yollarda yapılacak yaya geçitlerinin seçim esasları.
- TS 8237: Asansörler - Yerleştirme ile ilgili Boyutlar - Bölüm 1: Sınıf I, Sınıf II, Sınıf III ve Sınıf VI Asansörler.
- TS 8357:Umuma açık yerlerde, sosyal tesislerde ve iş yerlerinde (bütün turistik yöreler ve ören yerleri, park, dinlenme ve eğlenmeye mahsus tesisler, lokanta, otel, motel, pansiyon, otogar, satış merkezleri, camiler, yol boyu işletmeleri vb.) kullanılan WC'lerin sınıflandırılması ile ilgili genel kurallar ve özellikler.

Standartlarına uygun biçimde inşa/restore edilmiştir. Tesislerde engelli izleyiciler için özel alanlar oluşturulmuştur. Engelli seyircilerin bu alanlara özel teşrifatçılar eşliğinde ulaşmaları sağlanmıştır.

Engelli kişilere sunulan hizmet konusunda gelişmiş ülkelerde oluşan genel kanı, engelli kişilere engelli yönlerini unutturacak düzeyde erişilebilirlik seçeneklerinin sunulması ve engelli kişilerin kendilerini engelli olmayan kişilerden farksız birer birey olarak görmelerinin sağlanması şeklindedir. Erişilebilirlik açısından 25. Dünya

Üniversiteler Kış Oyunları Erzurum 2011 tesislerinin tamamı algıyı destekler nitelikte olduğu, bu tesislerin var olan ya da yeni yapılacak tesisler için örnek teşkil edebileceği söylenebilir. Ülkemizin daha büyük çaplı sportif organizasyonlara ev sahipliği yapabilmesi, gerçekleştirdiği organizasyonlarla ve bu organizasyonlarda ortaya konan başarıyla doğrudan alakalıdır. Bu bağlamda bu çalışma gerçekleştirilecek organizasyonlarda sunulacak hizmet kalitesi açısından bir referans noktası olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKLAR

1. **Çakmak M, (2008).** Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Engelli Tanımı Hakkında Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. Cilt:57 Sayı:2 ss.51-62.
2. **Eurostat (2001).** Disability and Social Participation in Europe. *Office for Official Publications of the European Communities*. Luxembourg.
3. **Katkat D. (2011).** Uluslararası Spor Organizasyonlarında Seyirci Hizmetleri ve Biletleme Operasyonu (25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunları Erzurum 2011 Örneği). *1. Uluslararası Spor Ekonomisi Ve Yönetimi Kongresi*, İzmir.
4. **Kaya B. (1990).** Türkiye Dünyaya Nasıl Tanıtılmalıdır. Cen Ajans Grey 1.lik Ödülünü Alan Çalışma.
5. **Kotler P. Kotler ve Pazarlama. Çev.** Ayşe ÖZYAĞCILAR, *Sistem Yayıncılık*, 3.Baskı, Yayın No:258, İstanbul, 2003.
6. **Sarıoğlu S. (24.04.2012).** **Özürlülük, sosyal hizmetler ve küreselleşme.** <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/ozurlulukkuresellesme.doc>
7. **Slack T ve Parent M.M. (1997).** Understanding Sport Organizations-The Application of Organization Theory. *Human Kinetics Book*. Stanvoort, M. M. (2009).
8. **Disability in Europe:** Policy, social participation and subjective well-being. *Published doctorate thesis*. Groningen University.
9. **Taşcıoğlu R.** "2011 Universiade Kış Bağlamında Türk Yazılı Basımında Erzurum'un Tanıtımı", *Global Media Journal*, vol:2 No:3, ss103-114, 2011.
10. **Tek Ö.B. (1999).** Pazarlama İlkeleri, *Beta Basın Yayın*. Yayın No:838. İstanbul.

ÜNİVERSİTELER ARASI SALON FUTBOL TURNUVASINA KATILAN SPORCULARDA BENLİK SAYGISI VE ÖFKE DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Recep CENGİZ¹, Hakan SUNAY²

¹Harran Üniversitesi BESYO, Şanlıurfa.

²Ankara Üniversitesi BESYO, Ankara.

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, üniversiteler arası salon futbol turnuvasına katılan sporcularda öfke düzeyleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya, 180 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 19,12±3,24'dür. Araştırmada, "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ve Speilberger tarafından geliştirilen ve Özer tarafından 1994 yılında Türkçeye çevrilen durumluk ve sürekli öfke ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 15 paket programında değerlendirilmiş, analizlerde tanımlayıcı istatistik ve t testi kullanılmıştır.

Araştırma verilerine göre, benlik saygısı ortalama puanları düzeylerinde sporcular açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Durumluk ve sürekli öfke puanları düzeylerinde sporcular açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç olarak, sporcularda yalnızlığın sürekli öfke ve öfke dışı değişkenlerle ilişkili olduğu ancak bu ilişkinin yalnızlığı yordayacak kadar anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Benlik Saygısı, Öfke Düzeyi, Sürekli Öfke, Durumluk Öfke.

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEVELS OF SELF-ESTEEM AND ANGER IN ATHLETES PARTICIPATING INTERCOLLEGIATE FUTSAL TOURNAMENT

ABSTRACT

The purpose of this study, examine the relationship between self-esteem and levels of anger in athletes participating in inter-university futsal tournament. Athletes about 180 were participated on voluntary. Participants 'mean age is 19.12 ± 3.24. Rosenberg Self Esteem Scale and state and trait anger scale that developed by Speilberger and translated into Turkish language by Özer was used as a means of data collection in this study. For data analysis, descriptive statistics and t test statistics were used. Calculations were done by SPSS 15 packet program.

According to survey data, there is no significant differences between level of average self esteem scores for athletes in statistically ($p<0.05$). On the other hand there are statistically significant differences between levels of State and trait anger scores for athletes ($p <0.05$). As a result, Although Loneliness is correlated with trait anger and anger out subdimensions, this relationship is not statistically significant as the predictor of Loneliness amongathletes.

Key Words: Self Esteem, Level of Anger, Trait Anger, State Anger.

Bu makale, Gazi Üniversitesi, II. Uluslararası Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Üniversite ortamında öğrencilerin yaşamını etkileyen önemli toplumsal rollerden birisi de sportif faaliyetlerdir. Öğrencileri bir spor dalına çeken, onları ilgili kılan ve bağlanmalarını sağlayan nedenler çok çeşitli olabilir. Öne sürülen değişik nedenlerin benlik saygı düzeyi ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir. Branden'e göre (1969) benlik saygısı kişinin kendine olan güvenini ve kendisi hakkındaki hedef yönelimini ifade eder. Benlik saygısının yüksek olması, kişinin yaşamında güvenli olmasına, başarıyı ve mutluluğu bulmasına, yaşamdaki düş kırıklıklarının üstesinden gelmesine ve bunları değiştirmesine olanak verir (Akt.Tekin, 1997). Benlik saygısı, bireyin kendisi hakkında nasıl düşündüğü ve hissettiğidir. Benlik saygısı açısından sağlıklı bir birey, kendini değerli hisseder ve yaşamdaki sorunlarla basa çıkabileceğine güvenir. Kendisi ve yetenekleri hakkında olumlu bir yaklaşıma sahiptir. Sporcular içinde önemli bir kavram olan benlik saygısı, başkalarının anlayışlarıyla etkilenen, bireyin bir iç imajı, kendine karşı pozitif veya negatif tavrı ya da bireyin kendini yeterli, güvenli, önemli olarak algılama derecesidir (Woren 1997). Yüksek benlik saygısına sahip olan sporcu kendisini, gerçekçi hedefler koyabilen ve bunları gerçekleştirebilen

yetenekli bir birey olarak algılayacaktır. Bu durumda sporcuların beklentileri ve tutumları, onları daha çok bağımsızlığa ve yaratıcılığa yönlendirir, daha atılgan ve gayretli saha içi davranışlar göstermelerini olanaklı kılar (Suner, 2000). Coleman ve Hendry'e göre (1990) yüksek benlik saygısına sahip olanların mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olmak için eğilim gösterdiklerini, güçlükleri yenmek için daha uzun süre çaba harcamakta, kendini olumlu değerlendirme ihtiyacı üzerine odaklanmaktadır (Akt. Akman&Balat 2004). Düşük benlik saygısına sahip sporcular ise, yeteneklerinden kuşku duyar ve kendisi hakkında gerçekçi olmayan beklentileri vardır. Yörükoğlu'na göre, kendi değerleri hakkındaki fikirleri, diğer insanların görüşlerinden fazlasıyla etkilenir ve özellikle kendilerine güvenleri yeterince gelişmemiş olması önemli bir faktördür. Kassin (1998) düşük benlik saygısına sahip bireylerin, başarısızlığı bekleme, sınırlı olma, daha az gayret gösterme gibi özellikler sergilediklerini ayrıca başarısız olduklarında kendilerine değersiz ve yeteneksiz gibi suçlamalarda bulunabileceklerini ifade etmiştir. Kendine bir benlik kurmaya çalışan sporcular için, öfke belirtilerinin görülmesinin kaçınılmaz olacağı söylenebilir.

Günlük yaşamda insanların sıklıkla yaşayabildikleri öfke duygusu ilk bakışta algılandığı gibi olumsuz değil, normal ve evrensel bir duygudur (Cenkseven, 2003). Öfkenin farklı tanımları yapılmaktadır. Bıyık (2004) öfkeyi bireyin planları, istek ve ihtiyaçları engellendiğinde, adalet ve kendi benliğine yönelik bir tehdit algılandığında yaşanan temel duygulardan biri, Thomas (1993) belirgin şekildeki bir tahrik karşısında yaşanan güçlü bir hoşnutsuzluk ve üzüntü duygusu olarak tanımlamaktadır. Diğer tanımlarda öfke; bireysel bir tehdit algılandığında ya da engellenme ile karşılaşıldığında, tehdidin özelliğine göre yaşanan çaresizliğin, güçsüzlüğün, yetersizliğin yarattığı bunaltıya karşı gelişen hoşnutsuzluktan, kızgınlık ve şiddete kadar değişebilen bir duygu olduğuna işaret edilmektedir (Koçak 2008; Boyd 2002; Doğan, Güler&Kelleci, 2001; Berkowitz, 1990).

Öfke, hakkımız olanı alamadığımız ya da önem verdiğimiz bir insan beklentilerimiz doğrultusunda davranmadığında yaşanan, salt o olaya ilişkin yaşanması sınırında kaldığında insan doğasının gereği olarak nitelenen bir duygudur. Yapıcı bir şekilde ifade edildiğinde sağlıklı olarak değerlendirilebilecek olan öfke duygusu, uygun olmayan bir şekilde ifade edilmesi durumunda, kişi hem kendisine hem de çevresindekilere zarar verebilmektedir

(Cenkseven, 2003). Bunun yanında kişiler arası ilişkilerde sorun yaşamakta ve birçok problemle karşı karşıya kalabilmektedirler (Akgül, 2005). Gençlik çağında bir duygulanım ve coşku biçimi olarak yaşanan öfkenin kişilik üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler daha sonraki yaşamdaki kin, nefret, kıskançlık, düşmanlık gibi duygulara dönüşebilir.

Sporcular kendisinden beklenen rol ve sorumlulukları yerine getirmeye çalışırken duygusal sorunlar hatta duygusal patlamalar yaşayabilmektedir. Bir sporcunun müsabaka ortamında yaşayabileceği duygusal sorunlardan birisi de öfke duygusudur. Sharkin (1988) öfkeyi, “bir insanın günlük yaşam içerisinde kaçınılmaz olaylar karşısında gösterdiği doğal tepki ve insan enerjisi” olarak tanımlamaktadır (Akt.Toros 2001). Müsabaka ortamında uygun karşılanmayan duygusal tepkiler göstermek sporcunun kontrolünü kaybettiği izlenimini vermektedir. Kontrolü kaybetmek, işin verimli biçimde yürütülmesini engellediği gibi, sporcunun sağlığını da olumsuz yönde etkilemektedir. Öfkesini kontrol edemeyen birey kendisine zarar vermenin yanında çevresine de zarar vermektedir (Karip, 1999). Benlik saygısı ve öfke düzeyi bilişsel yargılama ve değerlendirme temelli değişkenlerdir. Yine sporcunun öfke düzeyinin belirlenmesi, benlik saygısı ilişkili bir değerlendirme gerektirebilir.

Spor ortamının benlik saygısı ve öfke düzeyi değişkenleri arasındaki ilişkiyi belirlemek yararlı olacaktır.

Bu araştırmanın amacı da, sporcularda öfke düzeyi ve benlik

saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

YÖNTEM

Katılımcılar

04-20 Şubat 2012 tarihinde Şanlıurfa'da yapılan üniversiteler arası salon futbol şampiyonasına katılan İbrahim Çeçen, Çukurova, Dicle, Dumlupınar, Erciyes, Harran, Karadeniz Teknik, Ortadoğu Teknik ve Selçuk üniversitesi takımlarından 74'ü "Kadın", İbrahim Çeçen, Aksaray, Atılım, Dumlupınar,

Dicle, Gaziantep, Gazi Osman paşa, Celal Bayar, Erciyes, Karadeniz Teknik, Kilis, İnönü, On Dokuz Mayıs ve Sütçü İmam üniversitesi takımlarından tesadüfi örnekleme yöntemiyle 106 "Erkek", olmak üzere toplam 180 sporcu çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması $19,12 \pm 3,24$ 'dür.

Veri Toplama Araçları

Benlik Saygısı Ölçeği (Rosenberg's Self Esteem Scale (RSES):

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapıldıktan sonra birçok araştırmada kullanılmıştır. Ölçeğin Türkiye'deki çalışmaları, dil uyarlaması, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ise Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt ölçeğinden, araştırmada sadece benlik saygısını ölçen birinci alt ölçek kullanılmıştır. Benlik Saygısı Alt

Ölçeğinde, Guttman ölçüm şekline göre düzenlenmiş on madde yer almaktadır. Her ifade 4'lü Likert tipi (çok doğru, doğru, yanlış, çok yanlış) seçenekler içermektedir. Olumlu ve olumsuz yüklü maddeler ardışık olarak sıralanmıştır. Ölçeğin kendi içindeki değerlendirme sistemine göre denekler 0 ile 6 arasında puan almaktadırlar. Sayısal ölçümlerle yapılan karşılaştırmalarda benlik saygısı yüksek (0- 1) puan, orta (2- 4) puan, düşük (5-6) puan olarak değerlendirilmektedir.

Spielberger The State-Trait Öfke Ölçeği (STAS):

Spielberger tarafından geliştirilmiş The State-Trait Anger Scale (STAS) Türkçe formunun çevirisi ve geçerlilik çalışması A. Kadir Özer tarafından yapılmıştır (Özer 1994, Savaşır ve Şahin 1997). Ölçek, Sürekli Öfke, Öfke-İçte, Öfke-Dışa ve Öfke Kontrol alt ölçeklerinden oluşur. Bireylerin kendi kendilerine yanıtlayabilecekleri bir ölçektir. Verilen tümcelerin kişiyi ne kadar tanımladığı sorusuna "1" hiç tanımlamıyor, "2" biraz tanımlıyor, "3" oldukça tanımlıyor ve "4" tümüyle tanımlıyor

şeklinde yanıtlar verilmektedir. Bu ölçek ergen ve yetişkinlere uygulanabilir ve zaman kısıtlaması yoktur. Sürekli Öfke alt ölçeğinden alınan yüksek puanlar öfke düzeyinin yüksek olduğunu, Öfke Kontrol alt ölçeğindeki yüksek puanlar yüksek öfke kontrol düzeyini, Öfke-Dışa alt ölçeğindeki yüksek puanlar öfkenin kolayca ifade edilir olduğunu ve Öfke-İçte alt ölçeğindeki yüksek puanlar ise öfkenin bastırılmış olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmacılar tarafından toplanan verilerin analizinde benlik saygısı ve öfke düzeylerine etkisi ikili gruplarda t testi ile

değerlendirilmiştir. Ayrıca betimsel istatistik analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Sporcuların Kişisel Özellikleri

Değişkenler	Alt Kategoriler	f	%
Yaş Grupları	18-22 Yaş	133	73,8
	23-25 Yaş	41	22,7
	26 Yaş Üstü	6	3,3
	Toplam	180	100
Cinsiyet	Kadın	74	41,1
	Erkek	106	58,8
	Toplam	180	100
Bölüm Dağılımları	BESYO	165	91,6
	Diğer	15	8,3
	Toplam	180	100

Tablo 2. Kadın ve Erkek Sporcular İle Benlik Saygısı Arasındaki Farklılık Analizi

Sporcular	n	Benlik Saygısı Ortalama X	Standart Sapma Ss	t	p
Kadın Sporcular	74	1.02	0.15	-5.380	0.024
Erkek Sporcular	106	2.69	1.42		
TOPLAM	180				

Araştırma verilerine göre, benlik saygısı ortalama puanları düzeylerinde kadın sporcular ve erkek sporcular açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur

($p < 0.05$). Bu farklılık, erkek sporcuların benlik saygısı düzeylerinin, kadın sporculara göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 3. Kadın ve Erkek Sporcular İle Sürekli Öfke Düzeyi Arasındaki Farklılık Analizi

Sporcular	n	Sürekli Öfke Düzeyi Ortalama X	Standart Sapma Ss	t	p
Kadın Sporcular	74	4.76	0.85	4.469	0.027
Erkek Sporcular	106	3.12	0.43		
TOPLAM	180				

Araştırma verilerine göre, sürekli öfke düzeyi ortalama puanları düzeylerinde kadın sporcular ve erkek sporcular açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur

($p < 0.05$). Bu farklılık, kadın sporcuların sürekli öfke düzeylerinin, erkek sporculara göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı varsayılmaktadır.

Tablo 4. Kadın ve Erkek Sporcular İle Durumluk Öfke Düzeyi Arasındaki Farklılık Analizi

Sporcular	n	Durumluk Öfke Düzeyi Ortalama X	Standart Sapma Ss	t	p
Kadın Sporcular	74	2.51	1.32	-5.349	0.013
Erkek Sporcular	106	4.90	0.40		
TOPLAM	180				

Araştırma verilerine göre, durumluk öfke düzeyi ortalama puanları düzeylerinde kadın sporcular ve erkek sporcular açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bu farklılık, erkek

TARTIŞMA ve SONUÇ

Tablo 1 incelendiğinde ankete katılan 180 kişinin %73,8' inin 18-22 yaş arasında, %3,3'ünün ise 26 ve üstü yaşları arasında olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet dağılımlarına bakıldığında %58,8'inin erkek, %41,1'inin kadın olduğu görülmektedir. Bölüm dağılımlarına bakıldığında ise %91,6'sının BESYO, %8,3'ünün diğer fakülte veya yükseköğretim öğrencisi oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 2'deki verilere göre, kadın ve erkek sporcular ile benlik Saygısı arasındaki ortalama puanları düzeylerinde kadın sporcular ve erkek sporcular açısından anlamlı bir farkın varlığını göstermektedir ($p<0.05$). Bu farklılık, kadın sporcuların sürekli öfke düzeylerinin, erkek sporculara göre daha yüksek olmasından kaynaklandığını düşündürmektedir. Bayberk ve Yavuz'un (2005), ailenin sosyal yapısı, cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, aile tutumu değişkeninin ilişkili olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$). Karademir ve ark. (2010) Araştırma sonucu, yaş, sosyal ve sportif etkinliklere katılım, aile tipi, aile tutum ve davranış

sporcuların durumluk öfke düzeylerinin, kadın sporculara göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

şekillerinin benlik saygısı ve duygusal zekâ düzeylerini etkileyen ortak değişkenler olduğu yönündedir. Phinney ve ark.(1997), benlik saygısının düzeyi ile cinsiyet, yetiştiği yer, ekonomik durum ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmamasına rağmen birçok çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduklarına ve sporun benlik saygısı üzerine ilişkin verilerimizi destekleyen anlamlı bulgular elde edildiği izlenmektedir. Benlik saygısı ile ilgili farklı alan ve yaş gruplarına yönelik birçok araştırma da cinsiyetine göre genel benlik saygısı, aile benlik saygısı ve akademik benlik saygısı puan ortalamalarının akran baskısı düzeyine göre anlamlı olarak farklı olduğu, ancak araştırma bulgularının aksine, cinsiyetin bu ortalamalar açısından bir fark yaratmadığı gözlenmiştir (Küçüköğlü ve ark. 1992, Arıca,1995; Arıca, 2001; Arıca ve Dilmaç, 2003; Bayberk ve Yavuz, 2005; Aktuğ 2006; Altunbaş'ın 2006; Avşaroğlu ve Üre, 2007; Özmen 2007; Gencer, 2008). Bazı çalışmalarda, benlik saygısı

sporcuların gelişimi ve kendini gerçekleştirme açısından bu derece önemli olmakla birlikte, cinsiyet demografik farklılıkları arasında elde edilen bulgular tutarlılık göstermemektedir.

Tablo 3'deki verilere göre, sürekli öfke düzeyi ortalama puanları düzeylerinde kadın sporcular ve erkek sporcular açısından anlamlı bir farkın varlığını göstermektedir ($p < 0.05$). Bireylerin buldukları güç şartlara, zorluk ve sıkıntılara karşı dayanma veya tahammül etme güçleri zayıfsa, sosyal ilişkilerinde öfkelenme olasılıklarının yüksekliğine inanılmaktadır (Yazgan, 2007). Diğer taraftan benlik saygısının öfke ifade tarzlarının farklılaşmasında belirleyici faktörlerden biri olduğu yönünde çalışmalar bulunmaktadır (Güleç 2001; Demirkıran 2004). Benlik saygısı yüksek bireylerde, yaşanan kaygı düzeyinin de düşük olduğu düşünülürse, öfke düzeyinin düşük ve dolayısıyla da tolerans düzeyinin daha yüksek olacağı söylenebilir. Buna göre benlik saygısı yüksek sporcuların öfkelerini bastırma yoluna gidebildikleri düşünülebilir.

Tablo 4'e bakıldığında, durumluk öfke düzeyi ortalama puanları düzeylerinde kadın ve erkek sporcular açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir ($p < 0.05$). Bu farklılık, erkek sporcuların durumluk öfke düzeylerinin, kadın sporculara göre daha

yüksek olmasından kaynaklandığı varsayılmaktadır. Akdoğan'ın (2007), üniversite öğrencilerine yönelik araştırma verilerine göre, öğrencilerin dışa yöneltmiş öfke düzeyleri üzerinde ise cinsiyetin hem temel etkisi, hem de cinsiyet rolü ile birlikte anlamlı ortak etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu veriler, araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Araştırmada, sporcularda benlik saygısı ve öfke düzeyi değişkenlerine bağlı olarak, betimleme ve çok yönlü açıklama hedefine ulaşılmıştır. Sporcular belirli durumlarda hem sürekli öfke düzeyinde hem de durumluk öfke düzeyinde görünmektedir. Toros (2005), genelde elit sporcularda öfke düzeyinin baskın olduğunu; elit olmayan sporcularda ise benlik saygısı düzeylerinin önemli olduğu belirtilmiştir. Öfke düzeyi ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalara elit genç güreşçiler, kadın voleybolcular, liseli voleybolcular, rugby oyuncular, elit ve elit olmayan basketbolcular katılmışlardır (Hodge ve Petlichkoff, 2000; Toros, 2001; Bıyık, 2004; Gano ve ark., 2005; Toros ve ark., 2010). Araştırma sonuçlarına göre, sporcuların öfke düzeylerinin değişimi ve benlik saygısını kolaylaştırabilecek ortamın oluşturulması, sporcuların hayatında önemli rol oynamaktadır. Sporcular müsabaka süreci içerisinde bir yandan görevlerini yerine getirmeye çalışırken diğer yandan oyuna özgü

sıkıntılarıyla başa çıkmaya çalışmaktadır. Öfke, müsabaka içerisinde yoğun olarak yaşanan duygulardan olup, kontrol edilemediği takdirde sporcu birtakım olumsuz yaşantılarla karşı karşıya kalmaktadır. Yalnızlık da bu olumsuz yaşantılardan biridir. Kontrol edilemeyen öfke sonucunda oyuncu kendisi için büyük önem taşıyan takım içi ilişkilerinde yoğun öfke patlamaları yaşadığı için takım arkadaşları tarafından dışlanabilir. Bu nedenle, sporcuların öfke düzeyleri, benlik saygısı ve diğer değişken ilişkilerinin ayrı ayrı incelenmesi önerilebilir.

Araştırmanın sonucuna göre yalnızlık ölçeğinden elde edilen puanlar ile

benlik saygısı ölçeği ve öfke kontrolü alt ölçek puanları arasında negatif ilişkiler olduğu gözlenirken, yalnızlık ve sürekli öfke, yalnızlık ve öfke içe, yalnızlık ve öfke dışı alt ölçeklerinden elde edilen puanlar arasında ise pozitif ilişkiler olduğu gözlenmiştir. Yalnızlığı en çok yordayan bağımsız değişkenin benlik saygısı olduğu, bunu sırasıyla öfke içe ve öfke kontrolü değişkenlerinin izlediği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre sporcularda yalnızlığın sürekli öfke ve öfke dışı değişkenleri ile de ilişkili olduğu ancak bu ilişkinin yalnızlığı yordayacak kadar anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

1. **Akdoğan R. (2007).** Farklı Cinsiyet Rollerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Öfke Yaşama Biçimleri ve Utangaçlık Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
2. **Akgül H. (2005).** Grupla Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları. S. Erkan & A. Kaya (Editörler), Öfke Denetimi Eğitiminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Öfke Denetimi Becerilerine Etkisi, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
3. **Akman B. Balat U.G. (2004).** Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14: (2), 175-183.
4. **Aktuğ T. (2006).** Ergenlerde Akran Baskısı ve Benlik Saygısının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
5. **Altunbaş Ç. (2006).** BESYO Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
6. **Arıcak O.T. (2001).** Mesleki Benlik Saygısı Ölçeğinin Geliştirilmesi, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışmaları. 6. National Counseling and Guidance Congress. 5-7 September, Ankara.
7. **Arıcak O.T, Dilmaç B. (2003).** Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Bir Takım Değişkenler Açısından Benlik Saygısı İle Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi; 3: 34-45.
8. **Avşaroğlu S, Üre O. (2007).** Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsayı, Karar Verme ve Stresle Başa Çıkma Stillерinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.

- Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; 18: 85-100.
9. **Berkowitz L. (1990).** On the formation and regulation of anger and aggression: A cognitive-neoassociationistic analysis. *American Psychologists*, 45 (4), 494–503.
  10. **Bıyık N. (2004).** Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Duygularının Kişisel ve Sosyal Özellikleri, Öfke Eğilimleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
  11. **Boyd M.A. (2002).** *Psychiatric nursing contemporary practice. Second Edition*, Philadelphia: Lippincott.
  12. **Cenkseven F. (2003).** "Öfke Yönetimi Becerileri Programının Ergenlerin Öfke ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi", *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 2: (4), 153–167.
  13. **Çuhadaroğlu F. (1986).** *Adolesanlarda Benlik Saygısı.*, Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
  14. **Demirkıran S. (2003).** *Futbol Fanatizmi: Taraftar Kimliği, Öfke ve Saldırganlık Eğilimleri Arasındaki Bağlantılar*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
  15. **Doğan S, Güler H, Kelleci M. (2001).** "Hastaların Öfkeli Davranışları Karşısında Hemşirelerin Yaklaşımları". *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5:(1), 26–32.
  16. **Gano-Overway L.A, Guivernau M, Magyar T.M, Waldron J.J ve Ewing M.E. (2005).** "Achievement Goal Perspectives, Perceptions Of The Motivational Climate And Sportspersonship: Individual And Team Effects" *Psychology of Sport and Exercise*, 6: (2), 215-232.
  17. **Gencer E. (2008).** *Yıldızlar Kategorisi Erkek Güreşçilerde Denetim Odağı, Benlik Saygısı ve Başarı İlişkisi: Ege Bölgesi Yıldızlar Ligi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
  18. **Güleç Y. (2001).** *Ergenlerin Öfke Yaşantıları, Benlik Algıları ve Akademik Başarı İlişkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
  19. **Hodge K, Petlichkoff L. (2000).** "Goal Profiles In Sport Motivation: A Cluster Analysis", *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 22, 256-272.
  20. **Karademir T, Dözyılmaz E, Çoban B, Kafkas M.E. (2010).** "Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Özel Yetenek Sınavına Katılan Öğrencilerde Benlik Saygısı ve Duygusal Zekâ", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18: (2), 653–674. Karip, E.(1999). *Çatışma Yönetimi*, Pegem Yayinevi, Ankara.
  21. **Koçak E. (2008).** *Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
  22. **Küçüköğlü S, Gür H, Çelebi B, Haşıl N, Cesur A, Taşkın T. (1992).** "Yaz Spor okullarının 7-15 Yaş Gurubu Çocuklarda Fiziksel Gelişimi Üzerine Etkisi "Spor Bilimleri II. Ulusal Kongre. Kasım-Ankara. 20–22.
  23. **Phinney J.S, Cantu C, Kurtz D. (1997).** *Ethnic and American Identity as Predictors of Self-Esteem Among African American, Latino, and White Adolescents. J Youth Adolescence*; 26:(2), 165-185.
  24. **Özer A.K. (1994).** "Sürekli Öfke (SL-Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçekleri Ön Çalışması". *Türk Psikoloji Dergisi*, 9: (31), 26–35.
  25. **Özmen F. (2007).** *Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi ve Bir Uygulama Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
  26. **Suner F.E. (2000).** *Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
  27. **Tekin A. (1997).** *Trabzon Merkezindeki Ortaöğretim Kurumlarında Öğretimlerine Devam Eden Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Özsaygı Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Trabzon. Thomas, S.P. (1993).

28. **Sandra P, Thomas.** Anger And Its Manifestation In Women. (Ed.) Women and Anger. New York: Springer Publishing Company.
29. **Toros T. (2001).** Elit ve Elit Olmayan Erkek Basketbolcularda Hedef Yönelimi, Güdüsel İklim ve Hedeflerin Özgünlük Güçlük Derecesi Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkisi”. Yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
30. **Toros T. (2005).** “Genç Basketbolcuların Oyunda Kalma Süreleri İle Hedef Perspektif Yaklaşımı, Yaşam Doyumu ve Algılanan Motivasyonel İklim Arasındaki İlişki”. H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi, 16: (2), 50-63.
31. **Toros T, Akyüz U.** Kadın Salduz M, Soyer F. (2010). “Görev ve Ego Yönelimli Hedeflerin Yaşam Doyumu İle İlişkinin İncelenmesi (Dağcılık Sporu Yapanlarla İlgili Bir Çalışma)”. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 7: (2), 1039–1050.
32. **Üstün B. Yavuzarslan F. (1995).** “Öfkenin Gücü”. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2: (2), 42–46.
- Yazgan S. (2007).** Öfke Kontrolü İle Tolerans Düzeyleri Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
33. **Worren B.J. (1997).** Depression, Stressful Life Events, Social Support and Selfesteem in Middle Class African-American Women, Archives of Psyciatric Nursing, 11:(3),107-17.

